Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Postoj dospívajících k manželství a zakládání rodiny

Tomáš Kadlec

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	Tomáš KADLEC
Osobní číslo:	H08561
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Humanitní studia
Název tématu:	Postoj dospívajících k manželství a zakládání rodiny
Zadávající katedra:	Katedra věd o výchově

Zásady pro vypracování:

1.Úvod 2.Teoretická část - Historie a aktuální postavení rodiny v ČR Vývoj postojů dospívajících v historii Vliv rodiny na postoje dospívajících Vliv prostředí na postoje dospívajících Typy společného soužití (manželství, apod.) 3.Praktická část - Metodologie Dotazník - Vztah dospívajících k manželství a dalším formám partnerství Vztah dospívajících k hodnotám rodiny Vztah dospívajících k otázce dětí 4.Interpretace výsledků 5.Závěr - shrnutí

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7. MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina : Mýty a skutečnosti. Brno : Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8. MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha : Sociologické nakladatelství, 2006. 311 s. ISBN 80-86429-58-X. SINGLY, François de. Sociologie současné rodiny. Praha : Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1. Zákon o rodině - Zákon č. 94/1963 Sb.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Miloslav Průka, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

L.S.

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30.3.2011

Tomáš Kadlec

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Miloslavu Průkovi, Ph.D. za odborné vedení a za cenné rady a připomínky při psaní této bakalářské práce. Poděkování patří i PhDr. Mgr. Iloně Moravcové, Ph.D. za pomoc při tvorbě struktury této práce. V neposlední řadě bych také rád poděkoval všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu.

Závěrem chci poděkovat své přítelkyni za její trpělivost a za překlad do jazyka Shakespearova…

SOUHRN

Následující práce se zabývá postoji dospívajících studentů k manželství a zakládání rodiny. Zpracovává informace o vlivech, které působí na utváření těchto postojů. Definuje pojmy rodina, dospívání, manželství a registrované partnerství. Dále popisuje alternativní formu partnerského soužití – tzv. nesezdané soužití. Práce se snaží zachytit proměny rodiny v průběhu historického vývoje a také aktuální postavení rodiny v České republice. Druhá část práce je věnována dotazníkovému šetření mezi vysokoškolskými studenty. Cílem práce je zjistit vztah dospívajících k rodině, dětem a různým formám partnerského soužití.

KLÍČOVÁ SLOVA

rodina, vývoj rodiny, dospívající, manželství, partnerství

TITLE

Adolescent Attitude to Marriage and Starting a Family

ABSTRACT

This following bachelor thesis deals with adolescent attitudes to marriage and starting a family. It processes information about the impacts that affects the formation of these attitudes. It defines terms like family, adolescence, marriage and registered partnership. Furthermore it describes an alternative form of partnership so-called cohabitation. The thesis tries to describe changes in the family during the historical development and current status of the family in the Czech Republic. The second part of the thesis is devoted to a questionaire survey between university students. The purpose of this thesis is to find out relation of adolescents to family, children and various forms of partnership.

KEYWORDS

family, family development, adolescent, marriage, partnership

Obsah

Úvod **9**

TEORETICKÁ ČÁST 11

1. Historie a aktuální postavení rodiny v České republice **11**

1.1 Rodina 11

1.2 Historický vývoj rodiny 13

1.3 Aktuální postavení rodiny v České republice 18

1.3.1 Vysoká rozvodovost 18

1.3.2 Snížení sňatečnosti 19

1.3.3 Snížení porodnosti 20

2. Vývoj postojů dospívajících v historii **22**

2.1 Dospívání 22

2.2 16. – 18. století 22

2.3 19. století 24

3. Vliv rodiny na postoje dospívajících **26**

3.1 Vliv rodiny 26

3.2 Výběr partnera 29

4. Vliv prostředí na postoje dospívajících **31**

4.1 Vliv vrstevníků a kamarádů 31

4.2 Vliv školy 32

4.3 Vliv médií 33

4.4 Vliv společnosti 33

5. Typy společného soužití **35**

5.1 Manželství 35

5.2 Společné (nesezdané) soužití – druh, družka 39

5.3 Registrované partnerství 42

PRAKTICKÁ ČÁST 45

6. Vlastní výzkum 45

6.1 Metodologie 45

6.2 Cíl a předmět výzkumu 45

6.3 Respondenti 45

6.4 Přehled stanovených hypotéz 46

7. Interpretace výsledků 47

8. Závěr 69

9. Seznam použité literatury 71

10. Přílohy 73

Úvod

Rodina je pro člověka základní institucí, která ho provází po celý jeho život. Člověk se do jedné rodiny narodí, další rodinu v dospělosti zase zakládá. Nemusí to platit pro každého, ale pro většinu lidí určitě ano. Rodina jako instituce má pro člověka velký význam. Pro každého z nás má důležitou, mnohdy nezastupitelnou pozici. To platí již od nepaměti.

S rodinou úzce souvisí pojmy jako manželství, partnerství a v neposlední řadě i děti. Existuje mnoho názorů na to, jak rodinu definovat. Jednou ze základních otázek je, zdali rodinu tvoří manželé ihned po svatbě nebo až poté, kdy přivedou na svět nového jedince. Práce nabízí oba pohledy na tuto problematiku. Rodina prošla za dobu své existence velkým vývojem a její vývoj nadále probíhá. Jak se mění rodina, mění se i lidé a vývojem prochází i jejich pohled na rodinu a na vše co s ní souvisí. Tento vývoj je vidět zejména pokud jde o nesezdané soužití a rozvod.

Zatímco dříve byly rozvody vzácné a návrhy na rozvod mohli podávat výhradně muži, dnes jsou rozvody pevnou součástí našich životů a doba se změnila natolik, že v dnešní době podávají návrhy na rozvod ve větší míře ženy. Pokud se naopak zaměříme na pojem nesezdané soužití, je zde vidět velký posun v pohledu na něj, zejména v posledních dekádách let. V podstatě ještě nedávno bylo pro naši společnost téměř automatické, že prakticky všichni mladí lidé vstupovali do manželství a brzy měli i děti. Dnešní pohled na manželství je jiný a stále častěji spolu žijí lidé aniž by byli manželé. I dnes velmi aktuální a diskutované téma registrovaného partnerství s sebou přináší nový pohled na rodinu.

Práce se dále zabývá různými aspekty, které člověka, zejména děti a dospívající, ovlivňují v průběhu jeho života. Tyto vlivy mají totiž velký podíl na tom, jaký si každý jedinec utvoří vztah k rodině, manželství či k dětem a jsou velice důležité pro jeho budoucí život. I tyto vlivy v průběhu historie prošly určitým vývojem. Některé vlivy nabyly na významu, jiné naopak.

Nezbytnou součástí práce je také kvantitativní výzkum provedený mezi dospívajícími vysokoškoláky. Cílem tohoto výzkumu je zjistit jaká je mezi dnešními dospívajícími situace z hlediska jejich pohledu na manželství a další formy soužití. Výzkum zjišťuje plány dospívajících zejména pokud jde o jejich budoucí rodinný život, a částečně se snaží zjistit i to, jestli některé z nich jejich dosavadní život v rodině ovlivnil z hlediska plánovaní jejich budoucnosti.

Teoretická část

1 Historie a aktuální postavení rodiny v České republice

1.1 Rodina

O rodině se často hovoří jako o nejsoukromější lidské instituci. Je to základní a nejvýznamnější společenská jednotka. Rodina jako taková patří k nejstarším sociálním útvarům, které byly vytvořeny člověkem. Má pro vývoj jedince velký význam. Dalo by se dokonce říci, že nezastupitelný. Rodina je chráněna zákonem č. 94/1963 Sb. o rodině. Její problematika je také upravena v „Listině základních práv a svobod“ (zákon č. 2/1993 Sb.) například v článku 32, který mimo jiné říká: „Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena“. Rodina je hlavním výchovným činitelem, díky kterému si osvojujeme hodnoty typické pro naši kulturu, zprostředkovává tak tradici dalším generacím. Je to první a velmi závazný společenský model, se kterým se nový jedinec setkává.[1]

Samotný pojem rodina je složité vymezit a každý autor, který se tímto tématem zabývá, definuje rodinu jiným způsobem. Britský sociolog Anthony Giddens říká: „Rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědni za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské či mateřské linii“.[2]

Osobně se nejvíce ztotožňuji s definicí Iva Možného, jehož definice zároveň odpovídá na otázku, jestli rodina vzniká již samotným uzavřením svazku manželského nebo jestli vzniká až po narození dítěte. Možný konkrétně tvrdí: „Rodina se ovšem z lidského páru zakládá až narozením prvního dítěte. Na rozdíl od domácnosti, kterou mohou tvořit a často také tvoří i lidé žijící v páru opačného i

[1] MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9. s. 9.
[2] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4. s. 156.

stejného pohlaví a jež se zakládá také soužitím jiné, větší skupiny osob, ať už pokrevně spjatých, anebo nikoli, pro rodinu je svazek krve definující vlastností“.[3]

Psycholog Zdeněk Matějček na otázku co je to rodina odpovídá: „Stručně řečeno, je to společenství, kde se sdílí čas, prostor, úzkost i naděje, kde se soužitím všichni „učí pro život“, kde všichni dávají i přijímají, kde formují svou osobnost a mají možnost zrát k moudrosti – a kde podstatnou složkou všeho je vzájemně sdílená a působená radost. A právě v tom je něco pro rodinu hluboce specifického: Je tu dána jedinečná příležitost, aby toto společenství bylo společenstvím radosti“.[4]

„Párová monogamická rodina je instituce, kterou si naše civilizace vybudovala jako svůj způsob ochrany reprodukčního procesu. Hlavním smyslem rodiny byla výchova dětí“.[5]

Můžeme říci, že rodina jako instituce provází člověka po celou dobu jeho existence a má vliv na osobní vývoj každého jedince. Za tu dobu samozřejmě rodina prošla celou řadou změn a pohled na rodinu byl v každé době odlišný. Dnes například velká část generace našich prarodičů na otázku ohledně pojmu rodina odpovídá, že rodina nejsou pouze rodiče a děti, ale že do rodiny patří všichni příbuzní, i ti, kteří jsou označováni jako vzdálení příbuzní či příbuzní tzv. „z druhého kolene“. To je přesný opak toho co za rodinu považuje mnoho dnešních mladších lidí i když i mezi nimi se nacházejí výjimky.

To jak byl pojem rodina chápán v historii dokládá Ivo Možný, který říká, že pojem rodina měl ve starověku a středověku dva významy, ale ani jeden se nepřibližuje tomu jak si rodinu vykládáme dnes. Na jedné straně stálo to, co bychom dnes nazvali velkou „domácností“ neboli společenství lidí žijících pod jednou střechou podléhající jedné autoritě – „hlavě rodiny“. Na straně druhé byla rodina chápána jako systém širokého příbuzenství. Rodina znamenala téměř to samé co rod.

[3] MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3. s. 17.
[4] MATĚJČEK, Zdeněk, LANGMEIER, Josef. *Výpravy za člověkem*. 1.vyd. Praha: Odeon, 1981. 220 s. s. 220.
[5] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8. s. 22.

Říkávalo se například také „Dům Habsburků“ i přes to, že ne všichni členové této rodiny žili pod jednou střechou.[6]

To, co mnozí mladí dnes považují za typickou rodinu je v odborné literatuře označováno jako rodina nukleární nebo také rodina jádrová. Ta zahrnuje pouze rodiče a jejich děti, kdy všichni tito členové žijí ve společné domácnosti. Naproti tomu stojí rodina rozšířená, kdy ve společné domácnosti žijí nejen rodiče a děti, ale žije zde třeba ještě třetí generace rodiny, neboli babička a dědeček. Do rozšířené rodiny však mohou patřit osoby, které nejsou pokrevně příbuzné. To může nastat za předpokladu, že se k rodině nastěhuje životní partner někoho z nejmladší generace.

1.2 Historický vývoj rodiny

Rodina jako instituce patří k lidstvu již od nepaměti. Za dlouhou dobu historie lidstva prošla rodina řadou změn, z nichž v dnešní době vnímáme zejména ty, které se udály v posledních padesáti až sto letech. Rodina se však měnila prakticky neustále. Oldřich Matoušek píše, že člověk dnešního typu se objevuje v mladší době kamenné. V této době člověk ještě nežil v rodině tak, jak ji známe dnes. Společenství, v kterém žil, by se však částečně dalo označit jako rodina. Tyto malé skupiny, ve kterých člověk žil, tvořili lidé pokrevně příbuzní. Tato společenství se vyznačovala malou porodností. Matka totiž nemohla mít na starosti více dětí. Společenství se často stěhovala a matka nesla nejen dítě, ale i celý majetek rodiny jelikož muži šli vpředu se zbraní v ruce. V tomto ohledu přišel zvrat v době, kdy si lidé mohli díky příznivějšímu klimatu dovolit setrvat déle na jednom místě. Jde o dobu před 10000 lety, kdy probíhala tzv. neolitická revoluce. Člověk v té době začal chovat zvířata pro svou obživu, pěstovat rostliny, začala se rozvíjet řemesla a s tím je spojená stratifikace lidí dle majetku. Již v této době získal muž vedoucí postavení ve společnosti, které přetrvalo tisíce let.[7]

[6] MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: mýty a skutečnosti*. 1.vyd. Brno: Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8. s. 17-18.
[7] MATOUŠEK, 2003. s. 23-25.

Uplynulo několik tisíciletí a společnost si prošla velkými změnami. Jack Goody píše: „Nejstarší kořeny evropské rodiny leží v klasických středomořských civilizacích Řecka a Říma a také v germánských a keltských kmenových společnostech, které ovládaly většinu severu a západu světadílu, zatímco řecká a římská civilizace vzkvétaly na jihu. Oběma vlivům se přičítá odpovědnost za důležité rysy rodiny v pozdější Evropě; Římu zejména za rodinné právo a germánským kmenům za prvky jako bilaterální odvozování příbuzenství a důraz na „individualismus““.[8]

V dobách, kdy v Řecku probíhala doba předklasická, se společnost organizovala podle rodů, přičemž rodem se rozuměl soubor rodin odvozených od společného předka. Společnost byla silně patriarchální a ženy byly mužům podřízené. V této době, na rozdíl od období klasického, se alespoň směly pohybovat na veřejnosti bez doprovodu. Pro tuto dobu je velice důležitý pojem „oikos“. Není sice synonymem slova rodina, ale pro naše účely ho použít můžeme. Význam slova byl však mnohem širší. Jednalo se spíše o celou domácnost se vším, co k ní patřilo. Muž měl tehdy výsostné postavení a směl si dělat prakticky cokoliv. Mohl si užívat s konkubínami, zřeknout se dítěte pokud mělo viditelnou vadu nebo se rozvést se ženou, byla-li neplodná či nevěrná.[9]

V dobách starověkého Říma si lidé cenili rodiny natolik, že rodina byla považována za základní jednotku společnosti. Oproti společnosti v Řecku se výrazně změnilo postavení ženy ve společnosti. Ženy pracovaly jako švadleny, kadeřnice či dokonce lékařky. Vzhledem k tomu, že rodina byla velmi ceněna, byla prosazena povinnost mužů oženit se, a aby se posílila rodinná pouta, byly přijaty zákony proti cizoložství či pro zvýhodnění rodin s více dětmi. Zákony se však většinou minuly účinkem. V tomto období, které je považováno za počátky ženské emancipace, však také přibylo rozvodů a muži začali často ostře vystupovat proti svobodomyslným ženám.[10]

[8] GOODY, Jack. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 229 s. ISBN 80-7106-396-7. s. 11.
[9] MATOUŠEK, 2003. s. 25-27.
[10] Tamtéž, s. 27-28.

Během středověku byla společnost, jak jinak, silně patriarchální. Velký vliv v této době získalo křesťanství, které výrazně ovlivnilo tehdejší život. V dobách pohanských byla polygamie bez problémů tolerována, avšak i tehdy měli tuto výsadu pouze mocní a bohatí. Později proti mnohoženství bojovalo právě křesťanství. Ve středověku je rodina institucí pro člověka velmi důležitou. Vlivem křesťanského učení je již v těchto dobách požadována věrnost v období po sňatku. Ve středověku je v rodině požadována vzájemná úcta. Jsou odmítány jakékoliv praktiky regulující počet dětí. Rodina ve středověku je považována za výrobní jednotku, ať již jde o řemeslo či o obdělávání půdy. Velmi běžnou skutečností je soužití tří generací v rodině. Venkovské rodiny bývaly mnohem větší, jelikož nebylo prakticky možné žít mimo rodinu, a do tehdejší rodiny se řadili i tovaryši ač nebyli pokrevně příbuzní. Příbuzenství ostatně bylo velmi mocným poutem mezi lidmi a díky němu panovala velká soudržnost příbuzných, i co se týče vztahu k majetku.[11]

Až do této doby má ve společnosti nezpochybnitelné a dominantní postavení patriarchát. Navzdory tomu, například už za dob renesance, měly ženy možnost vykonávat některá povolání. Většinou však šlo o povolání, o která muži neměli zájem. Pro příklad uvádím prodej na trzích. V roce 1791 je vydán spis „Práva ženy a občanky“, jež dokládá v té době vznikající feminismus. Tento spis má vliv na budoucí instituci rodiny, jelikož žádá svobodnou volbu manželského partnera a naprostou rovnost mužů a žen před zákonem. Od tohoto momentu se začíná pomalu rozpadat do té doby tradiční patriarchální společnost.[12]

Emancipace žen, která měla vliv na pozdější rodinný život, se stále vyvíjela a vznikl například první ženský politický klub. Časem vznikaly také první vyšší školy pro ženy, a co bylo pro mnoho žen důležitější, začalo se diskutovat o volebním právu pro ženy. Tyto změny ve společnosti měly za následek změny i v rodinách. Muž totiž už nebyl jediným živitelem a dá se říci, že jeho postavení nebylo již tak prestižní a důležité jako dřív. Pro vývoj rodinného života bylo také velmi důležité, že o svatbě dvou mladých lidí již nerozhodovali pouze jejich rodiče.[13]

[11] Tamtéž, s. 29-32.
[12] Tamtéž, s. 32-33.
[13] Tamtéž, s. 33-34.

Pro dnešní dobu je velmi typické odkládat svatbu a děti na později, žít v neformálním svazku či zvýšení rozvodovosti.[14] Poukazuje to na skutečnost, že pro mnoho lidí je dnes důležitější individualismus než rodinné zájmy. Tyto tendence byly zaznamenány již ve třicátých a později také v šedesátých letech minulého století. Na síle však nabyly zejména v letech sedmdesátých. Rodiny se začaly zmenšovat, poklesla sňatečnost i porodnost. Dnes se mluví o tom, že rodina ztrácí na významu a člověk je stále větším individualistou. Mluví se také o tom, že se ženy budou snažit stále více se lišit od mužů a to bude mít za následek rozpad nukleární rodiny. Na druhou stranu existují pozitivní vize budoucnosti, které vycházejí z potřeby člověka mít domov a okruh nejbližších.

Francouzský sociolog Singly na základě statistik ve své knize popisuje změny ve francouzské společnosti od šedesátých let dvacátého století. Tyto změny jsou však společné pro celou západní společnost a dají se shrnout do šesti bodů: [15]

1) snížení počtu sňatků a zvýšení počtu nesezdaných svazků
2) nárůst počtu rozvodů a rozchodů
3) nárůst neúplných rodin s jedním rodičem, dále rodin nově složených nebo obnovených
4) snížení počtu porodů
5) nárůst mimomanželských porodů
6) nárůst námezdní práce žen, převážně matek, a následně i párů, kde jsou oba manželé zaměstnáni

Podle Singlyho je dnes manželský život nestálý a o jeho ukončení rozhodují sami sociální aktéři a ne pouze smrt jako tomu bylo dřív. Manželství už není tolik atraktivní, naopak je vítáno nesezdané soužití. Dějiny současné rodiny dělí na dvě období. Období první trvá od 19. století až do šedesátých let století dvacátého. Pro toto období je typická přísná dělba práce mezi mužem a ženou, manželská láska, pozornost věnovaná dítěti a samozřejmostí se stává model, kde muž mimo domov

[14] Tamtéž, s. 35.
[15] SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1. s. 87.

vydělává peníze na domácnost a žena zůstává doma, aby se co nejlépe starala o děti. Nástupem šedesátých let 20. století nastává období druhé, kdy je model ženy v domácnosti kritizován, zejména feminismem. Snižuje se také stabilita manželství a rozvíjí se soužití mimo svazek manželský. Rodina je v tomto období označována jako postmoderní. V této době je důležité, aby člověk byl šťastný především sám za sebe. „„Já“ dnes převažuje nad „my“, ale „já“ nevyžaduje zánik manželství nebo rodiny – právě naopak“.[16]

Podle Anthony Giddense současná rodina v západní společnosti je: [17]

1) „Je monogamní, což je stanoveno zákonem. Vzhledem k vysoké rozvodovosti však lze současný model považovat spíše za sériovou monogamii: jedinec může za život vystřídat několik manželských partnerů, ale nesmí je mít současně…“

2) „Manželství vychází z představy romantické lásky; dominuje citový individualismus. Předpokládá se, že podmínkou sňatku je vzájemná osobní přitažlivost a kompatibilita obou partnerů, která vede ke vzniku oboustranného citu…“

3) „Rodina je obvykle patrilineární a neolokální. Patrilinearita spočívá v tom, že děti dostávají jméno po otci a také majetek se obvykle dědí v mužské linii. Podstatou neolokality je to, že se nově vytvořený manželský pár stěhuje na nové místo, do nové domácnosti…“

4) „Rodina má nukleární charakter; typickou domácnost tvoří rodiče a jejich děti. To však neznamená, že by byla úplně izolována od ostatních příbuzenských svazků“.

[16] Tamtéž, s. 89-91.
[17] GIDDENS, 1999. s. 160.

1.3 Aktuální postavení rodiny v České republice

Rodina jako instituce prošla v průběhu historického vývoje celou řadou změn. Začalo se také mluvit o tzv. krizi rodiny, nicméně z celé řady výzkumů vychází, že manželství a rodina má u obyvatel České republiky stále vysoký status a to i pokud se výzkum zaměřil pouze na mladou generaci. Ivo Možný na základě studií říká, že „čtyři z pěti Čechů i Češek pokládají nadále založení šťastné rodiny za to hlavní ve svém životě a nejméně třem z těch čtyř se to i podaří, i když ne všem na první pokus“.[18]

Možný dále na podkladě studia velkoměstské rodiny říká, že dnešní děti mají mnohem blíž k matce než k otci. Nemusí tomu tak ale být vždy. Porovnání vztahu k otci a matce z výpovědí dospívajících je podle něj pro otce až tristně nepříznivé. Matka je dětem bližší, protože se zajímá o jejich volný čas, baví se s nimi o filmu, módě nebo o tom, s kým její děti kamarádí. Zajímá se také víc než otec o jejich přípravu do školy. Co je však podle Možného proti tradici, je to, že otec méně zasahuje do volby povolání svých dětí. Nic jiného nemůže mluvit o změně statusu a autority otce více jako tato skutečnost.[19]

Faktorů, které v posledních letech nepochybně rodinu pomalu rozkládají, je několik. A nejde ani tak moc o postavení jednotlivých členů rodiny. Jde například o stále se zvyšující rozvodovost na straně jedné a snižující se sňatečnost a porodnost na straně druhé. Tyto faktory činí rodinu velmi nestabilní.

1.3.1 Vysoká rozvodovost:

Rozvodovost, jakou zaznamenáváme v posledních letech v České republice je poměrně konstantní, avšak vysoká. Podle Českého statistického úřadu úhrnná rozvodovost na počátku 50.let 20. století mírně převyšovala hranici 10%. V 70. letech končila rozvodem asi třetina manželství. Po roce 1995 už úhrnná rozvodovost překročila hranici 40 %, aby v roce 2008 úhrnná rozvodovost činila 49,6 %, což je

[18] MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1. s. 24.
[19] MOŽNÝ, 1990. s. 107-108.

dosavadní maximum. Průměrná délka manželství přitom činila 12,3 let. Pro zajímavost, v tomto roce návrh na rozvod podaly v 65 % případů ženy, přičemž celkově bylo podáno 31 300 návrhů na rozvod. Procenta rozvodů sice narůstají, ale faktická čísla tolik ne. Již od poloviny 80. let se počet rozvodů na rok drží okolo hranice 30000. Jejich nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 1996 (33113 rozvodů). Z tohoto vývoje však výrazně vybočuje rok 1999. Již dříve totiž byl přijat zákon o rodině, resp. jeho novela s platností od 1.srpna 1998, která upravila podmínky, za jakých může být rozvod uskutečněn (zákon č.91/1998 Sb.). V současnosti tvoří více jak čtvrtinu celkového počtu rozvodů rozvody opakované.[20]

Další zajímavostí, pro muže poměrně nepříjemnou, co se týče rozvodů je jistě fakt, že asi dvacet procent dětí žije v domácnosti pouze s jedním z rodičů. To by nebylo až tak překvapivé jako to, že pouze v 5 % z nich nestojí v čele domácnosti matka.[21]

1.3.2 Snížení sňatečnosti:

Nejen z pohledu rozvodovosti, ale i z pohledu sňatečnosti zažila naše společnost velké změny. Ještě v závěru 80. let u nás vstupovalo do manželství 90 % mladých mužů a 96 % mladých žen, přičemž jejich průměrný věk při svatbě činil 24,5, resp. 21,7 let. Po roce 1989 se míra sňatečnosti prudce snížila a tento trend trvá dodnes. Změnily se hodnoty mladých lidí. Snížená sňatečnost po roce 1990 byla způsobena zejména poklesem zájmu nejmladších žen. Podíl mladých nevěst klesl z 19 % ze všech sňatků na necelá 2 % v roce 2000. Naopak mírně stoupla a stále také stoupá sňatečnost žen mezi 25 a 30 lety.[22]

[20] Český statistický úřad [online]. 2009, Aktualizováno dne: 15.1. 2010 [cit. 2011-03-15]. Rozvodovost. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.
[21] MOŽNÝ, 2002. s. 46.
[22] Tamtéž, s. 42.

Celkově se tak zvýšil průměrný věk pro vstup do manželství. Podle grafu českého statistického úřadu je průměrný věk žen vstupujících do prvního svazku již nad hranicí 29 let a toto číslo od roku 1990 neustále stoupá.[23]

Počet sňatků za rok se v posledních letech drží okolo hranice 50000. Tradičně nejpočetnější skupinou, která uzavírá manželství, jsou dva svobodní snoubenci (v roce 2008 tvořili 62,6 % z celkového počtu sňatků). Trend snížení sňatečnosti a oddalování sňatku do dalších let nás bude provázet zřejmě i v budoucnu. Nejde jen o to, že mladí dávají přednost studiu či kariéře, ale svatba a následné společné bydlení jsou dnes poměrně nákladnou záležitostí, kterou si ne každý může dovolit.

1.3.3 Snížení porodnosti:

Na stále se snižující porodnost, neboli natalitu má vliv celá řada skutečností. Část mladých lidí odkládá narození prvního dítěte na pozdější dobu, ale nikdy si nemůžeme být jistí, že se tyto „odložené děti“ skutečně v pozdější době narodí. V sedmdesátých letech vychovávali děti patrně nejmladší rodiče v naší historii. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte tehdy činil 22,4 let. Dalším faktorem zajisté je stále rozšířenější používání antikoncepce především u mladých žen. To má i pozitivní následek, jakým je snížení počtu interrupcí. Dá se tedy hovořit o odpovědnějším sexuálním chování mladých.[24]

S těmito zmíněnými faktory však souvisí i další skutečnosti. Jde o již zmíněné odkládání dětí do pozdějšího věku. S tím se logicky zvyšuje nárůst prvorodiček ze starší věkové kategorie. V roce 2009 byl věk ženy prvorodičky těsně pod hranicí 27,5 let, přičemž ještě na přelomu tisíciletí byl tento věk v okolí hranice 25 let a například v roce 1990 na hranici 22,5 let. Pokud bychom však vzali údaj, který se týká narozených dětí obecně, byl by tento věk ještě o 2 roky vyšší. Řada lidí se také dobrovolně rozhodla nemít děti vůbec. Přitom za minulého režimu se reprodukce

[23] *Český statistický úřad* [online]. 2010, Aktualizováno dne: 12.7. 2010 [cit. 2011-03-15]. Sňatečnost svobodných žen v letech 1961-2009. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost_svobodnych_zen_v_letech_1961_2009>.
[24] FIALOVÁ, Ludmila, et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7. s. 14-19.

účastnilo kolem 94 % žen a po 10 letech trvání manželství byla bezdětná pouhá 2-3 %.[25]

Další skutečností, která je ovlivněna výše zmíněnými faktory, je nárůst počtu dětí narozených mimo manželství a vyrůstajících bez jednoho z biologických rodičů. Podíl dětí narozených mimo manželství se od 50. do počátku 80. let pohyboval kolem 5 % z celkového počtu všech narozených dětí. Od té doby se toto číslo stále zvyšuje. V roce 2000 bylo již každé páté dítě mimomanželské a v roce 2009 šlo již o více než třetinu dětí narozených mimo manželství.[26]

[25] Tamtéž, s. 12.
[26] *Český statistický úřad* [online]. 2010, Aktualizováno dne: 12.7. 2010 [cit. 2011-03-16]. Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2009. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2009>.

2 Vývoj postojů dospívajících v historii

2.1 Dospívání

Je poměrně zbytečné popisovat biologické či psychické změny, které probíhají u dospívajících, jelikož tato práce se těmito aspekty nezabývá. Bude nám tedy stačit stručná definice dospívání, která vysvětlí koncepci praktické části této práce.

Období dospívání je z hlediska psychologie charakterizováno jako přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Dělí se na období pubescence (zhruba 11 – 15 let) a adolescence (zhruba 15 – 20 let). „Adolescence je přechodné období přípravy na dospělost, které poskytuje dospívajícímu možnost dosáhnout předpokladů stát se dospělým ve všech oblastech, v nichž to naše současná společnost vyžaduje“.[27]

„Adolescence neexistovala v každé době a neexistuje dodnes v některých kulturách: tam, kde dosažení pohlavní zralosti splývá s dosažením zralosti sociální. Dnes se v naší společnosti dosažení sociální zralosti posouvá stále do vyššího věku, neboť se prodlužuje délka profesní přípravy (u vysokoškoláků až do 25 let i výše) a tím se prodlužuje doba závislosti studenta na jeho původní rodině“.[28]

2.2 16. – 18. století

K tomu, abychom mohli napsat tuto kapitolu je nutné nedržet se striktně termínu „dospívání“. Tento pojem se totiž dříve nepoužíval. „Mládí jako dospívání, jako určité období lidského zrání bylo v Evropě před nástupem osvícenství něčím neznámým. Vytvoření našeho současného pojmu je výsledkem řady sociokulturních procesů. To ovšem neznamená, že by raně novověká společnost neuznávala žádnou zvláštní fázi přechodu z dětství do dospělosti, spíše naopak. Tato fáze však nepodléhala žádnému časovému omezení, jehož základem by byla nějaká biologicko-antropologická kritéria“.[29]

[27] SKORUNKOVÁ, Radka. *Úvod do vývojové psychologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 69 s. ISBN 978-80-7041-956-4. s. 52.
[28] Tamtéž, s. 52.
[29] DÜLMEN, *Richard van. Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století): Díl 1, Dům a jeho lidé*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 338 s. ISBN 80-7203-116-3. s. 123.

Délka mládí byla v této době silně vázána na uzavření sňatku, po kterém se muž a žena stávali dospělými a byli tudíž považování za plnoprávné členy společnosti. Toto období proslulo uzavíráním pozdních sňatků, kdy velká část mužské populace uzavírala sňatek až ve věku 27 - 28 let. U žen byl tento věk o dva až tři roky nižší. Po sňatku tak mohl mladý člověk založit svou domácnost. Pro tehdejší mladé lidi byla typická velká mobilita. Mladí muži zpravidla pracovali jako čeledínové a k tomu patřila častá změna místa zaměstnání. Prostředím typickým pro dospívající byla tehdy rodina, jelikož život mimo dům rodičů nebo dům pána (čeledín podléhal jeho pravomoci) nebyl prakticky možný. Jelikož většinu mladých lidí nemohl jejich rodný dům uživit, dal by se jejich postoj k životu či vize budoucnosti popsat takto: nechat se najmout na selské hospodářství či do řemeslnické dílny (zde bylo jejich postavení stejné jako doma, s tím rozdílem, že za práci byli placeni) a pracovat až do doby, kdy bylo možné založit svou domácnost. O možnosti svatby se také začalo mluvit jen za předpokladu, že muž dosáhl potřebného věku a zejména když se uvolnilo místo na nějakém statku či v nějaké živnosti, kde mladý muž mohl zastávat veřejný úřad. Mladé dívky, pracující jako děvečky měnily místo svého působení o poznání méně než mladí muži. Často také pracovaly blízko svého domova a byly tak více pod společenskou kontrolou. U vyšších stavů byla situace taková, že mladí muži nabývali zkušeností studiem či přípravou na povolání zatímco mladé dívky se připravovali zejména na jejich budoucí roli hospodyně.[30]

V období raného novověku byl cíl mladých lidí jednoznačný – vstoupit do manželství. Již v 16. století bylo platné pouze takové manželství, které bylo uzavřeno dobrovolně, ovšem nátlak ze strany rodičů vyloučen nebyl. Pro mladé lidi, jejichž partnera jim v této době stále ještě vybírali rodiče, nebyla krása jejich protějšku a vzájemná zamilovanost tolik důležitá jako dnes. Zpravidla nejdůležitější byl původ partnera a většina partnerů také pocházela ze stejné společenské vrstvy. To neznamenalo, že by nebyly uzavírány sňatky z lásky, ale šlo spíše o výjimky. Zde je vidět velký rozdíl oproti dnešní době kdy je vzájemná zamilovanost partnerů tím nejdůležitějším faktorem pro uzavření sňatku.[31]

[30] Tamtéž, s. 123-137.
[31] Tamtéž, s. 137-142.

Zajímavostí, která dokumentuje rozdíl oproti dnešní době, může být také fakt, že nejvíce svateb bylo uzavíráno zpravidla v zimě. „Obecně měl být podle možností sňatek uzavřen tehdy, aby první porod nepřipadl na letní měsíce, především kvůli velké pracovní zátěži a zvýšenému nebezpečí infekce v této roční době“.[32] To je přesný opak dneška, kdy se nejméně svateb koná v období od listopadu do března a z pověrčivosti také v květnu.[33]

2.3 19. století

Pokud se podíváme na vztah mladých ke svatbě a všemu co k ní patří ve století devatenáctém, zjistíme, že výběr partnera byl stále vázán na sociální a ekonomické postavení protějšku. Dále svou roli hrály politické a náboženské faktory, ale často také shodné názory ohledně umění a kultury. Partnera stále vybírali hlavně rodiče, ale postupem času se zvyšoval význam názoru mladých. V roce 1857 dosáhl sňatkový věk svého maxima – 32,4 roků u mužů a 27,5 roků u žen. Od této doby věk pozvolna klesal. Faktorů, které ovlivňovaly tento údaj, bylo více. Například státní, městští a fundovní úředníci, se nemohli ženit bez svolení představeného, pokud jejich plat nedosáhl stanoveného limitu. Dle občanského zákoníku z roku 1811 zase lidé mladší 24 let, což byla tehdy hranice plnoletosti, museli mít ke sňatku souhlas svých zákonných zástupců. Manželství bylo také zapovězeno selským synům, jejichž výměra polností byla nižší než 7,67 ha. Vize a přání mladých mužů, kteří měli touhu se ženit, byla jednoznačná. Dosáhnout plnoletosti a co nejdříve nabýt potřebného majetku. Velký rozdíl oproti dnešku, kdy žádná taková omezení neexistují.[34]

Dalším cílem, ke kterému mladí v této době směřovali, bylo studium. A to zejména u chlapců. Studium bylo cestou jak si vydobýt prestižnější sociální zařazení. Výběr byl však omezen sociálním původem. Venkovské vrstvy měly možnost jedinou – řemeslo. Navíc výběr řemesla na venkově nebyl tak velký jako ve městech. V polovině 19. století také začala vznikat řada odborných škol. Státní průmyslové školy vznikly až v sedmdesátých letech 19. století. I to byl cíl, s kterým se mladí

[32] Tamtéž, s. 154.
[33] *Český statistický úřad* [online]. 2009, Aktualizováno dne: 15.1. 2010 [cit. 2011-03-16]. Sňatečnost. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>.
[34] LENDEROVÁ, Milena, et al. *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století: 2. díl, Život všední i sváteční*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. 180 s. ISBN 80-7194-756-3. s. 52-56.

mohli ztotožnit, pokud si to však mohli ze svého sociálního postavení dovolit. Dívky končily elementární školu ve 12 letech a další možnost vzdělávání pro ně dlouho neexistovala. Od tohoto věku děvčata většinou pomáhala v domácnosti. Možností ve vzdělávání pro dívky byly pouze klášterní školy a později vyšší dívčí školy - i to byly možnosti, ke kterým mohly dívky směřovat.[35]

O změnách, které probíhaly ve 20. století, tato práce pojednává průběžně, a tak lze závěrem k této kapitole říci pouze pár slov o těchto změnách oproti historii. Co se týče vzdělání, mají dnešní mladí lidé nepřeberné množství možností co studovat a nemusí se rozhodovat podle jejich sociálního postavení. Samozřejmě určitou výjimku stále tvoří soukromé školy. Také vztah dnešních mladých lidí k manželství se změnil. Pokud bylo napsáno, že jednoznačným cílem mladých v raném novověku bylo manželství, dnes tomu již tak není. Pro mnoho mladých lidí je hlavním cílem vzdělání či úspěšná pracovní kariéra, alespoň je to tak často prezentováno. To však může být způsobeno i tím, že lidé chtějí první finanční zajištění a teprve poté plánovat rodinu, která bez patřičného zázemí fungovat nemůže.

[35] LENDEROVÁ, Milena, RÝDL, Karel. *Radostné dětství?: Dítě v Čechách devatenáctého století*. Vyd. 1. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. 376 s. ISBN 80-7185-647-9. s. 241-245.

3 Vliv rodiny na postoje dospívajících

3.1 Vliv rodiny

Člověk je nejen tvorem biologickým, ale také společenským. Na utváření člověka působí vlivy biologické, přírodní a sociální. Pro tuto práci jsou nejdůležitější vlivy sociální a tak bych se v této části chtěl zaměřit na vliv rodiny na postoje dospívajících. Samozřejmě, že rodina ovlivňuje postoje k mnoha zásadním věcem lidského života, ale budu se držet tématu práce a budu se snažit psát zejména o vlivu rodiny na otázky manželství či rodičovství. Částečně věnuji tuto pasáž i vlivu rodiny na děti, jelikož působení rodičů na děti se v budoucnu odráží v rozhodování dospívajících a zážitky z dětství mohou mít na postoje dospívajících velký vliv.

Velký a v mnoha ohledech zásadní vliv na utváření osobnosti dospívajícího jedince má rodina. Dnes sice vliv rodiny klesá, ale v určitých ohledech má rodina stále nezastupitelnou pozici. Vše, co v rodině prožijeme se nás velmi úzce dotýká a zanechává v nás celoživotní zážitky. Rodinné zážitky nás ovlivňují ve všech ohledech. Ovlivňují naše chování k druhým, stejně jako ovlivňují výběr partnerů. Vztah jedince k manželství a rodině jako takové může zásadně ovlivnit to, v jaké rodině daný jedinec vyrůstal. Buď vyrůstal v úplné bezproblémové rodině, nebo během svého života, kdy se utváří jeho osobnost, žil pouze s jedním z rodičů a zažil doma napjatou atmosféru těsně před rozvodem svých rodičů.

Podle některých mezinárodních srovnávacích studií mají děti a dospívající vychovávaní jen jedním z rodičů horší studijní výsledky a čas od času mohou trpět zdravotními či psychickými problémy častěji než jejich vrstevníci z úplných rodin. Vyšší procenta byla shledána, i pokud šlo o střet se zákonem.

„Děti z rozvedených manželství mají o něco zvýšenou pravděpodobnost vlastního rozvodu, je to ale silně ovlivněno i věkem, kdy se rodiče rozvedli, a také pohlavím dítěte“, píše k tomuto tématu Ivo Možný a zároveň dodává: „Náš výzkum ukázal, že děti všeobecně lépe prosperují v opakovaném manželství, než když žijí po

rozvodu v manželství neúplném. Platí to plně ale jen pro dívky, chlapci v pubertě se na opakované manželství své matky adaptují obtížněji“.[36]

Vliv rodičů každého z nás a částečný vliv dalších příbuzných je nepopíratelný. Roli na utváření postojů k různým aspektům života hraje výchova už od raného dětství. Pro jedince je velice důležité jak ho rodina vychovává a jaké vzory a oporu má ve svých rodičích. Jedinec se od svých rodičů učí, jak se má chovat k druhému pohlaví a osvojuje si základní role typické pro své pohlaví. V období dospívání by rodina měla být místem stability a příkladem pro mladého člověka, který má budoucnost před sebou. V druhé řadě samozřejmě také záleží na samotném jedinci, jak přijímá vlivy rodiny, které formují jeho osobnost.

V průběhu dětství, potažmo dospívání je pro mladého jedince rodina místem, kde probíhá přenos sociálních, politických a morálních postojů a hodnot na jeho osobu. Tento přenos, probíhající formou interakcí mezi jednotlivými členy rodiny, má i zpětnou vazbu, jelikož nejen rodiče ovlivňují své děti, ale i děti ovlivňují své rodiče. Během těchto interakcí si každý mladý člověk buduje svou jedinečnou identitu.[37]

Vliv na formování osobnosti nemá pouze rodina, ale jedinec si ji utváří prakticky celý život během začleňování do společnosti neboli během socializace, kterou je možné charakterizovat třeba takto: „Sociální procesy, v jejichž průběhu si děti osvojují sociální normy a hodnoty a utvářejí si své vlastní „já“. Zvlášť intenzivně probíhá socializace v rané fázi dětství, ale do jisté míry pokračuje celý život. Nikdo není imunní vůči reakcím jiných lidí, které ovlivňují a modifikují naše chování ve všech fázích životního cyklu“.[38]

Dnes již socializace probíhá prakticky neustále, ať už prostřednictvím působení školy, médií, či díky různým zájmovým činnostem, ale dříve byla právě

[36] MOŽNÝ, 2008. s. 226-227.
[37] MOŽNÝ, 2008.
[38] GIDDENS, 1999. s. 553.

rodina pro většinu dětí jedinou institucí, kde probíhala socializace a příprava na život.[39]

Hlavní úlohou socializace v rodině zůstává příprava dětí a dospívajících na praktický život. Jak již bylo zmíněno, tato rodinná socializace však nepůsobí pouze na děti, ale působí i opačným směrem na rodiče. Někteří autoři dokonce poukazují na to, že socializace v rodině je důležitější pro starší členy rodiny. Rodinná socializace tak probíhá působením členů rodiny navzájem. Co se týče působení rodiny na děti, každý si jistě vzpomene na dětská léta, kdy celá řada zájmů vznikala právě díky působení rodiny. Osobně bych bez své rodiny patrně nikdy nezískal tak pozitivní postoj ke sportu a dalším zájmům, kdybych k nim nebyl veden svými rodiči.

Děti a dospívající se identifikují se svými rodiči nejen v hodnotách a zájmech jimi vyznávanými, ale také co se týče chování. „Proces identifikace s rodičem však probíhá jednoduše jen tam, kde se dítě s rodičovským vzorem ztotožnit mohlo a chtělo“… „Dítě rovněž sleduje rodiče v interakci se všemi členy širší rodiny i s osobami nepříbuznými. Může si tedy vtisknout do paměti celé scénáře, v nichž má obvykle přidělenou roli, s níž se ztotožnilo“.[40]

Tím, že dítě sleduje, jak se rodiče chovají k sobě navzájem, se učíme, jak funguje partnerský vztah a jak by mohlo jednou vypadat naše budoucí manželství. Negativní zkušenosti by ale mohli řadu jedinců odradit od vstupu do svazku manželského.

Podle mého názoru se ke zhodnocení vlivu rodiny na děti a potažmo dospívající dá použít část knihy Karla Nešpora, kde se zabývá rizikovými a ochrannými činiteli v rodině. Karel Nešpor je sice používá z hlediska rizik kontaktu dítěte s návykovými látkami, ale řekl bych, že někteří zde uvedení činitelé jsou důležití i pro formování postojů dospívajících. Mezi důležité faktory pro výchovu dětí, které bych vyzdvihl, patří dostatek času rodičů na své děti, dobrý vztah mezi rodiči, ale i dobré vztahy s ostatními členy rodiny. Dále pak spolupráce rodičů na

[39] LENDEROVÁ, RÝDL, 2006. s. 140.
[40] MATOUŠEK, 2003. s. 62-63.

výchově, i to, že si rodina cení dobrých hodnot, jakými je například vzdělání. Důležité je také stabilní prostředí, bezpečí v rodině a snaha rodičů vytvářet prostor pro kvalitní zájmy.[41]

Vliv rodiny nekončí s vytvářením hodnot, názorů a učením chování v různých situacích. Rodina na všechny své členy působí prakticky celý život. Tím se blížeji dostávám k tématu práce. Rodiče mají totiž vliv i na budoucí vztahy dospívajících, výběr jejich partnera či na plánovaný počet dětí. I v dnešní době stále velká část mladých považuje život v manželství se dvěma dětmi jako ideální variantu pro jejich budoucí život. Často také proto, že z takové rodiny pocházejí.

3.2 Výběr partnera

Dnes již není volba partnera záležitostí rodičů jak jsem již zmínil. Alespoň co se týče naší společnosti. Dnes je již zcela na nás, koho si vybereme pro náš partnerský, potažmo manželský život. Samozřejmě, náš protějšek musí souhlasit, ale ve volbě partnera máme takřka absolutní volnost. V rámci partnerských vztahů se říká, že protiklady se přitahují. Na druhou stranu je prokázáno, že se často berou lidé, kteří si jsou navzájem v mnoha věcech podobní. Pravda bude pro každého někde jinde.

Teorií o výběru partnera je mnoho. Již zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud rozlišil dva modely, podle kterých si vybíráme partnera. Podle prvního modelu hledáme osobu, která by nám nahradila naši matku. Tuto volbu Freud označuje za *analytickou* nebo také závislostní. Druhým typem volby je volba *narcistní*, podle které hledáme partnera, v kterém bychom milovali sami sebe. Volba narcistní má čtyři varianty. Milujeme buď někoho, kdo je stejný jako my, je stejný, jako jsme byli dříve, je takový jací bychom chtěli být, anebo v něm milujeme část sebe. Freud říkal, že první model praktikují častěji ženy a druhý naopak muži. Později z této teorie vycházelo mnoho autorů.[42]

[41] NEŠPOR, Karel. *Vaše děti a návykové látky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 157 s. ISBN 80-7178-515-6. s. 46-47.
[42] PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000. 294 s. ISBN 80-7239-039-2. s. 177.

Podle Oldřicha Matouška hraje při výběru partnera roli soubor očekávání, z kterého by se později mohl zrodit ideální partner. Studie prokázaly, že ve všech kulturách kladou muži velký důraz na vzhled a mládí partnerky. Naopak ženy očekávají, že starší muž dokáže ekonomicky zajistit rodinu. Při volbě partnera dává člověk přednost partnerům stejné rasy, stejné sociální vrstvy či stejného náboženství. „V našem kulturním okruhu a v naší době je hlavní podmínkou partnerství zamilovanost, tedy zvláštní stav vědomí, v němž jsme s partnerem fascinováni a idealizujeme si ho“.[43]

Matoušek ve své knize přidává zajímavost ohledně výběru vhodného partnera. „Je například dokázáno, že doplňkové sourozenecké pozice manželů zvyšují stabilitu a spokojenost jejich manželství. To znamená, že když je například muž starším bratrem sestry, nejlepší partnerkou pro něj bude žena, která vyrůstala jako mladší sestra bratra – oba jsou zvyklí na sourozence odpovídajícího pohlaví a odpovídajícího pořadí v sourozenecké řadě“.[44]

Výzkumy ohledně volby partnera prokázaly, že velký vliv na volbu má také dosažené vzdělání. I to dokládá vliv rodiny na volbu partnera. Rodiče totiž většinou chtějí, aby jejich děti měli co nejlepší vzdělání a jejich výchova je často rozhodujícím faktorem pro to, jestli jejich dítě bude v této oblasti úspěšné. Výzkum prokázal, že muži vysokoškoláci, si na svých partnerkách cení vysokoškolského vzdělání, inteligence a rozhodnosti více, než muži bez vysokoškolského vzdělání. U žen byly výsledky podobné. Vysokoškolačky si u partnerů cení zejména inteligenci a vysokoškolské vzdělání. Ženy s nižším vzděláním naopak považovaly za důležitější finanční a hmotné zabezpečení za strany partnerů. To je jistě způsobeno tím, že ženám s nižším vzděláním jejich finanční situace často neumožňuje ekonomickou nezávislost.[45]

[43] MATOUŠEK, 2003. s. 58-59.
[44] Tamtéž, s. 93.
[45] FIALOVÁ et al., 2000. s. 102-105.

4 Vliv prostředí na postoje dospívajících

Vliv na utváření postojů mladého člověka má v prvních letech jeho života zejména rodina. Časem však rodinu doplňují i jiné aspekty našeho života a tak mladého člověka začíná ovlivňovat prostředí, ve kterém vyrůstá a s kterým je v každodenním kontaktu. Rodina má sice na formování osobnosti svého dítěte a jeho názorů stále velký vliv, ale postupem času se stále zvětšuje vliv školy, potažmo spolužáků a kamarádů. Jelikož mladý člověk tráví ve škole výraznou část svého života, je přirozené, že působení školy na jeho smýšlení zanechá velký vliv. Podobné je to, co se týče působení vrstevníků a kamarádů. Ti na sebe často mají velký vliv navzájem. Dalším důležitým činitelem, který na člověka působí, jsou média. Ta dnes mají velký vliv a je takřka nemožné, aby člověka alespoň trochu neovlivnila. Dnes jsou média zdrojem mnoha informací a každý z nás je s nimi v kontaktu prakticky denně. Závěrem lze říci, že na tvorbu postojů člověka má vliv společnost jako jeden velký celek.

4.1 Vliv vrstevníků a kamarádů:

Rodina byla kdysi prakticky jediným místem, kde probíhala socializace dětí. Dnes rodina již tento monopol nemá. Každý člověk se dnes již velmi brzy dostane do prostředí, které ho ovlivňuje jinak než do té doby rodina. Velkým přelomem pro každého jedince je vstup do školy. Škola jako instituce poté v mnoha ohledech začíná nahrazovat rodinu. V dřívějších dobách neexistoval socializační systém, který by děti věkově rozděloval do vrstevnických skupin tak, jak to dnes činí naše školní docházka. Tato vrstevnická skupina získává určitou autonomii na rodině a vytváří si své vlastní hodnoty, priority a vzorce chování, které se časem mění a vyvíjejí. Vrstevníci se tak nezávisle na rodině ovlivňují ať už pozitivně či negativně. Od nástupu dítěte do školy tak rodina již nemá tak velký vliv. Studie zabývající se tímto tématem dokázaly, že na dospívající má větší vliv názorový vůdce vrstevnické skupiny než jejich rodiče. Na druhou stranu však bylo zjištěno, že na intelektuální vývoj dítěte má větší vliv rodina a společenské zařazení než úroveň školy, přičemž druhým nejdůležitějším faktorem po vlastní rodině je úroveň rodinného zázemí spolužáků.[46]

[46] MOŽNÝ, 2008. s. 166-169.

Na jedince jistě nemusí mít vliv pouze jeho vrstevníci, i když často jsou utvořené skupiny z hlediska věku jednotné. Nemusí tomu tak však být vždy. Postupem času se každý dostane do kontaktu s lidmi, kteří jsou starší či mladší. Díky tomu, že mají společné zájmy a cíle se však pokládají za sobě rovné. S lidmi odlišného věku se setkává nejen ve škole, ale také v různých zájmových uskupeních. Příkladem mohou být kolektivy vzniklé působením ve stejném sportovním či turistickém oddíle nebo třeba v různých zájmových kroužcích. Ty mohou být často jedinci mnohem bližší než jeho vrstevníci z řad spolužáků. Takové kolektivy bývají velmi soudržné a jejich členové na sebe navzájem mají často mnohem větší vliv než například škola na každého z nich zvlášť. Postupem času se kolektivy mění a vznikají nové, ale stále mají velký vliv na formování hodnot a postojů člověka. V různých formálních či neformálních skupinách tráví převážná část populace velkou část svého života a díky této skutečnosti je vliv těchto skupin nezanedbatelný. Často má interakce v takové skupině větší vliv na tvorbu hodnot a postojů než vliv rodiny či školy. Naši vrstevníci a kamarádi na nás mohou působit už třeba jen tím, že respektují dobré rodičovské a dospělé autority nebo tím, že odmítají alkohol nebo drogy.

4.2 Vliv školy:

Pro každého je vstup do školy velkým zlomem v jeho životě. Zde se poprvé každý setká s mimorodinným světem, kde je sám zodpovědný za plnění svých povinností. Škola přebírá pomyslnou štafetu ve výchově od rodiny a připravuje člověka na život. Vliv školy je na formování osobnosti každého z nás velmi důležitý i přes to, že větší vliv na nás často mají naši spolužáci, s kterými se mnohem snadněji identifikujeme. Ve škole se každý občas musí vyrovnat s nějakou nespravedlností a pykat za své prohřešky. Získáváme zde pozitivní i negativní zážitky s lidmi, kteří nepatří do naší rodiny. To pro nás může být do budoucna velmi poučné. Získáváme zde také nové vzory, jelikož do této doby byli našimi vzory pouze členové naší rodiny, zejména rodiče.[47]

[47] PLAŇAVA, Ivo. *Spolu každý sám: V manželství a v rodině*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 218 s. ISBN 80-7106-292-8. s. 125-127.

4.3 Vliv médií:

Vliv médií, zejména televize a internetu na dnešní mladou generaci je nepopíratelný. Média všeho druhu jsou prakticky neustále okolo nás a někdy je velmi obtížné se jim alespoň na krátkou dobu zcela vyhnout. Čas, který mladí lidé tráví u televize a na internetu je u velké části z nich aktivitou, která z hlediska časové náročnosti lehce předčí ostatní činnosti jejich volného času. Média dnes mají obrovskou moc. Jsou zdrojem informací a mají moc prosazovat různé inovace. Jsou schopny vypovídat o změnách v naší společnosti a sama být tvůrcem takových změn. Média můžeme rozdělit do dvou kategorií. Prvním typem jsou média, která slouží ke komunikaci mezi dvěma lidmi (telefon, e-mail, dopis). Druhým typem pak jsou média, která své informace směřují k anonymnímu obecenstvu, které je velmi početné (televize, rozhlas, knihy, internet).

Média jsou nedílnou součástí společnosti, a ač si to řada z nás nepřipouští, jsou naše postoje a názory ovlivňovány právě médii. Řekl bych, že to do jaké míry nás média ovlivňují, dokáže nejlépe posoudit každý z nás, popřípadě naše blízké okolí. Starší člověk má už jisté zkušenosti a tak informace a novinky, které nám média denně předkládají, bere s nadhledem. Člověk v období dospívání se naopak nachází v poměrně složitém období, kdy na něj média působí více než by bylo zdrávo. Co se týče ovlivnění postojů k tématu, jemuž se věnuje tato práce, je více než jisté, že v dnešní době, kdy se v televizi neustále řeší soukromé životy jiných lidí, přičemž se největší pozornost věnuje nevěrám, rozchodům či rozvodům, mají média na utváření postojů dospívajících v této oblasti nemalý vliv, bohužel zejména negativní.

4.4 Vliv společnosti:

V dnešní době, která se oproti minulým staletím i desetiletím zrychlila, má velký vliv na formování postojů dospívajících společnost sama jako jeden velký celek. Vliv rodiny na dospívajícího jedince slábne, avšak ostatní elementy socializace vliv neztrácí. To dokládá Možný, který ve své knize uvádí: „Škola převzala od rodiny vzdělávání dětí a masmédia zrušila monopol rodiny na jejich socializaci k respektovaným hodnotám a správnému životnímu stylu. Lékaři, nemocnice a síť

sociálních zařízení převzali od rodiny péči o nemocné, staré a postižené. Rodině zůstal konzum, zábava a citové bezpečí, z čehož jen v tom posledním je ještě nenahraditelná“.[48]

Pro dnešní společnost je typický uspěchaný městský život, který na každém zanechá své. Zejména ve městech totiž ztrácí rodina svůj vliv. Na venkově si jsou lidé pořád blízcí, i když i zde je vliv dnešní společnosti patrný. Na venkově se však stále drží různé zvyky a rodinné tradice. Naproti tomu ve městech vládne individualismus a hon za úspěchem a rodina se tím dostává do ústraní.

[48] MOŽNÝ, 2008. s. 22.

5 Typy společného soužití

Následující část práce bych rád věnoval typům společného soužití, kterým se věnuje i výzkumná část. Držet se budu třech nejdůležitějších typů – manželství, nesezdané soužití a registrované partnerství. Zmíním také jejich postavení z hlediska právního systému.

5.1 Manželství

Nerozšířenějším typem společného soužití je manželství, které je považováno za základní formu soužití. Podle zákona o rodině č.94/1963 Sb., je manželství definováno takto: „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí“.

V České republice musí být manželství uzavřeno zákonem stanoveným způsobem, tedy sňatkem. Lze uzavřít sňatek občanský či církevní. Co se týče sňatku civilního, zajímavostí jistě je, že tento typ sňatku lze uzavřít na jakémkoliv místě, které schválí matriční úřad, do jehož správního obvodu toto místo spadá. Díky tomu je možné uzavřít sňatek například na zámku, sportovním stadionu či v zoologické zahradě.

Podle zákona se manželství uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před obecním úřadem, pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, či před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Toto prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Za předpokladu, že by snoubenci chtěli uspořádat svatbu mimo Českou republiku, mají možnost učinit tak před zastupitelským úřadem České republiky, který je k tomu oprávněn zvláštním předpisem upraveným vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích.

K tomu, aby mohli snoubenci manželství uzavřít, musí předložit předepsané dokumenty, jimiž doloží svou způsobilost k uzavření manželství. Tyto dokumenty jsou předepsané zákonem č.301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů tak, aby bylo možné spolehlivě prokázat, že jsou splněny všechny podmínky pro uzavření manželství stanovené tímto zákonem a zákonem o rodině.

Předkládané dokumenty musí mít náležitosti veřejných listin. Jsou-li vystaveny orgány cizích států, musí být opatřeny potřebnými ověřeními, nestanoví-li mezinárodní smlouva jinak a úředně přeloženy do českého jazyka – podrobné informace sdělí kterýkoli matriční úřad.[49]

Zákon o rodině č.94/1963 Sb., také praví, že muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Dle §18 jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí a podle § 21 jsou manželé oprávněni jeden druhého zastupovat v běžných záležitostech.

Zánik manželství:

Manželství zaniká smrtí nebo prohlášením jednoho manžela za mrtvého. Byl-li manžel prohlášen za mrtvého, manželství zaniká dnem, kdy rozhodnutí o tom nabude právní moci.

Bude-li prohlášení za mrtvého zrušeno, neobnoví se zaniklé manželství, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel manželství nové.

Rozvod:

Oba manželé mají stejné právo požádat soud o rozvod. Pokud se k návrhu na rozvod připojí i druhý z manželů, a manželé spolu alespoň šest měsíců nežijí, soud

[49] *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 20.8.2008 [cit. 2011-03-16]. Uzavření manželství - podrobný návod. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-podrobny-navod.aspx>.

nezjišťuje příčiny rozvratu manželství a manželství rozvede. Pokud s návrhem na rozvod nesouhlasí ten z manželů, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.

Zvláštní kapitolu tvoří rozvod manželů, kteří vychovávají nezletilé děti. V takových případech soud určuje práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu. Soud zejména určuje, komu z rodičů bude dítě svěřeno do péče a jak mají oba rodiče přispívat na jeho výživu. Je-li to v zájmu dítěte, je možné že soud svěří dítě oběma rodičům do střídavé péče, to vše je možné pouze za předpokladu, že oba rodiče jsou způsobilí dítě vychovávat. Je také možné přistoupit na dohodu obou rodičů ohledně výchovy dítěte, kterou ovšem musí soud schválit. V době po rozvodu se mohou oba rodiče dohodnout na styku s dítětem. K tomu vyjádření soudu nepotřebují, ale je možné, že soud omezí či zakáže styk jednoho z rodičů s dítětem, jestliže je to v zájmu dítěte.

Manželství je podle britského sociologa Giddense „…sociálně akceptovaný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Sňatkem dvou partnerů se stávají příbuznými nejen oni sami, ale i jejich rodiče, sourozenci a další pokrevní příbuzní každého z nich“.[50]

Antropolog Robert F. Murphy zase označuje manželství za vychytralou past, která nám společnost připravila. Argumentuje tím, že žena vstupuje do manželství s tím, aby svému muži vařila, uklízela a sexuálně se mu oddávala. Muž vstupuje do manželství s tím, že své sexuální choutky omezí jen na svou ženu, žil s ní a živil její děti. Oba tak přicházejí o svou nezávislost a svobodu. Po narození dítěte se k sobě připoutají ještě

[50] GIDDENS, 1999. s. 156.

pevněji. Na tom však není nic přirozeného a instituce manželství tím odporuje zdravému rozumu. Pro lidstvo se však stalo samozřejmou součástí života, že se o instituci manželství ani nepochybuje.[51]

V různých kulturách ve světě je připouštěna polygamie. To znamená, že je zde povolen manželský svazek s více partnery. Polygamie jako taková se následně rozděluje na polygynii (mnohoženství) a polyandrii (mnohomužství). V západním světě je manželství naopak spjato s monogamií. Zákony v České republice navíc ani manželský svazek s více partnery nepovolují. Vzhledem k vysoké rozvodovosti se tento západní model manželství dá označit jako *„sériová monogamie"*. Giddens tak označuje stav, kdy jedinec za svůj život může vystřídat několik manželských partnerů, ale nemůže je mít současně. To se ovšem netýká sexuální praxe, jelikož spoustu lidí praktikuje mimomanželské sexuální styky.[52]

Instituce manželství a postoj k němu se za poslední desítky let změnily. Dnes již není nutné vztah uzavřít svazkem manželským. O tom svědčí také stále větší počet narozených dětí mimo manželství. V západoevropských zemích se již od poloviny šedesátých let snížilo procento mladých lidí vstupujících do manželství. Manželství tak bylo částečně nahrazeno nesezdaným soužitím či odkládáním manželství do pozdějšího věku. Tyto změny, společně s dalšími aspekty života se souhrnně označují jako „druhý demografický přechod". Podle části demografů a sociologů se česká populace dostala do stádia tohoto demografického přechodu po listopadu 1989.[53]

S pozdějším vstupem do manželství souvisí také názor Ivo Plaňavy, který tvrdí, že dříve byla tendence co nejdříve vypadat a chovat se jako dospělý. Dnes je chování mladých poněkud odlišné. Dospívání podle něj není už jen pouhým přechodem od dětství k dospělosti, ale bere se jako co možná nejdelší období žití se svou subkulturou a svým způsobem života. Důležitým aspektem změny významu manželství je zajisté i to, že manželství v dnešní době již není takovým závazkem jako v minulosti. V dobách minulých byli rozvedení lidé ostrakizováni, dnes je

[51] MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 268 s. ISBN 80-86429-25-3. s. 73.
[52] GIDDENS, 1999. s. 160.
[53] FIALOVÁ et al., 2000. s. 12-13.

naopak rozvod poměrně snadný a nikdo se nepozastavuje nad tím, že druhý člověk je rozvedený.[54]

Velkou proměnou prošlo i manželství samotné a nelze ho porovnávat s manželstvím v minulosti. Je těžké si představit, že v dnešní době budou o budoucím manželi či manželce rozhodovat rodiče, nebo že někdo veřejně přizná, že se oženil, aby dosáhl nějakých hmotných výhod. To bylo v minulosti běžné a lidé se málokdy brali ze vzájemných sympatií. Dnes se však jako jediné správné manželství bere to, které je uzavřené z lásky.[55]

V souvislosti s manželstvím se stále více řeší vztah manželství – svoboda. Svoboda je pro mnoho lidí velice důležitá a jen tak se jí nechtějí vzdát. Tento vztah lze vnímat čtyřmi způsoby: *idealisté* si myslí, že je manželství nijak neomezí, *individualisté* jsou si vědomi omezení a proto do manželství vstupovat ochotně nebudou, *realisté* vědí, že je manželství omezí, ale není jim to na překážku a poslední skupinu tvoří ti, kteří si myslí, že by je manželství sice nijak neomezilo, ale nevstoupí do něj z jiných důvodů.[56]

5.2 Společné (nesezdané) soužití – druh, družka

Tak, jako se za poslední desítky let změnila instituce manželství, změnil se i život a postoje jednotlivých lidí. V dnešní době dává mnoho párů přednost faktickému soužití před soužitím v manželství. Spoustě lidí jde dnes zejména o to, aby žili s tím, koho milují a svatbu buď odkládají na pozdější dobu, nebo pro ně není důležitá a vůbec ji naplánují. Mezi nesezdaná soužití lze zařadit například tzv. soužití předmanželské, které se většinou týká mladých lidí a v důsledku jejich soužití směřuje buď k rozchodu, nebo ke svatbě. Lze tedy říci, že tento typ soužití je pouze přechodný. Ke svatbě se pár rozhodne často ve chvíli, kdy je partnerka těhotná. V posledních desítkách let je tento model velice častý a oblíbený. Pokud se však lidé,

[54] PLAŇAVA, 1998.
[55] CHALOUPKOVÁ, Jana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1. s. 15.
[56] FIALOVÁ et al., 2000. s. 74.

kteří již mají dítě, neodhodlají ke svatbě, můžeme říci, že žijí ve skutečném nesezdaném soužití jako druh a družka. Tento typ soužití pro tyto lidi funguje jako alternativa k manželství, byť se prokázalo, že nesezdaná soužití jsou méně stabilní než manželství. A to dokonce ani v případech, že pár vychovává děti.[57]

V posledních dekádách je takové soužití stále častější a běžnější. U nás se tento model začal uplatňovat zejména v devadesátých letech minulého století. To dokládá i snížení počtu svateb v tomto období až o třetinu či vzrůst průměrného věku vstupu do manželství v průměru o 2,5 roku jak je již zmíněno v části věnované aktuálnímu postavení rodiny v České republice.

Důvodů, proč se lidé rozhodnou alespoň dočasně žít v takovém soužití je více. Svatba je v současnosti poměrně finančně nákladnou záležitostí a ne každý si ji může dovolit. Alespoň v mladém věku určitě ne. Nesezdanému soužití také dávají přednost lidé, kteří již za sebou jednu či více manželských zkušeností mají a už se nehodlají opakovaně ženit či vdávat. Mnozí lidé také dnes vyznávají úplně jiné hodnoty a život v manželství či výchova dětí mezi ty nejdůležitější nepatří. V dnešní době možností stále více mladých lidí dává přednost studiu či kariéře. Oproti historii se výrazně změnilo i postavení žen, z nichž je dnes mnoho ekonomicky soběstačných a nemají potřebu vázat se. Dalším důvodem, kvůli kterému lidé mnohdy upřednostňují život ve faktickém soužití, je skutečnost, že následný rozchod s druhem či družkou se řeší mnohem snáze než rozvod.[58]

Zmínku si jistě zaslouží stále častěji se objevující „soužití“, které je označováno jako *LAT – Living apart together*. Jde o formu soužití muže a ženy, ve kterém si oba zachovávají vlastní domácnost a bydlí odděleně, ale označují se za stabilní pár. Tento trend se v posledních dvaceti letech velice rozmohl například ve

[57] CHALOUPKOVÁ, Jana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, 2004. s. 15-16.
[58] FIALOVÁ et al., 2000.

Velké Británii. Podle výzkumů v roce 2005 takto žily až dva miliony lidí ve Velké Británii. Velký nárůst lidí žijících odděleně byl zaznamenán i ve Švédsku.[59]

Nesezdané soužití je tedy stále rozšířenější. Nesmíme ale zapomenout, že u velkého množství zejména mladých lidí je hlavním důvodem, proč tak žijí skutečnost, že si chtějí vyzkoušet život v jedné domácnosti se svým partnerem či partnerkou. To dokládá výzkum, jehož výsledky interpretuje Dana Hamplová. Výsledky ukazují, že více jak dvě třetiny mladých lidí preferují vývoj vztahu ve formě „na zkoušku - sňatek", kolem 20 % chce vstoupit do manželství přímo bez zkoušky, 9 % preferuje již předem nesezdané soužití pro celý svůj budoucí život a pouhá cca 2 % považují za nejlepší variantu pro svou budoucnost život bez stálého partnera či partnerky.[60]

Navzdory tomu, že pro někoho je nesezdané soužití tou nejlepší variantou pro život, je nutné poukázat i na jeho nevýhodu oproti manželství. Vztah druh – družka není, na rozdíl od manželství či registrovaného partnerství, nijak ošetřen v právním řádu. Je tedy nutné, aby druh a družka věnovali více pozornosti svým majetkovým záležitostem. Například při úmrtí jednoho z nich by nastaly velké problémy s převáděním bytu či s dědictvím. Tyto otázky totiž řeší občanský zákoník a ten pojmy druh a družka nezná. § 115 občanského zákoníku zná pouze pojem domácnost. Tu podle zákona tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby (zákon č.40/1964 Sb.).

Druhý pojem, který občanský zákoník zná a který úzce souvisí s tímto tématem, je pojem osoba blízká. Podle § 116 je osobou blízkou příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

---

[59] BENNETT, Rosemary. *The Times : The Sunday Times* [online]. London : May 12, 2007 [cit. 2011-03-16]. Couples that live apart...stay together.
Dostupné z WWW:
<http://property.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/property/article1779831.ece>.

[60] FIALOVÁ et al., 2000. s. 68.

5.3 Registrované partnerství

Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Podle tohoto zákona partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví učiněným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Existuje řada podmínek, které musí budoucí partneři splnit. Jednou z podmínek je, že alespoň jedna osoba vstupující do partnerství musí být státním občanem České republiky. Do partnerství nemohou vstoupit osoby navzájem příbuzné v linii přímé a sourozenci, osoby, které nedosáhly 18 let věku či osoby, jež nemají způsobilost k právním úkonům nebo osoby, které již dříve vstoupili do manželství či partnerství a to stále trvá.

Podle ustanovení § 38 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, se údaj o uzavření registrovaného partnerství zapisuje na místo rodinného stavu do občanského průkazu České republiky partnera a do jiných veřejných listin, ve kterých je rodinný stav uváděn. Pro účely zapsání registrovaného partnerství do občanského průkazu bude název položky „rodinný stav“ nahrazen názvem „stav“ a do této položky bude zapisován údaj „partnerství“, nebo při zániku partnerství údaj „zaniklé partnerství“. Jako nepovinný údaj může být do občanského průkazu na žádost občana České republiky zapsán partner namísto stávající položky „manžel/manželka“ do položky „partner/partnerka“.

Zákon o registrovaném partnerství zaručuje gay a lesbickým párům právní jistotu v právním řádu České republiky. Před schválením zákona byl předkladateli tento zákon označen jako krok zrovnoprávňující homosexuálně orientované osoby. Druhá strana – zástupci tradiční rodiny – však argumentovala tím, že schválením tohoto zákona budou ohroženy konzervativní hodnoty.[61]

[61] *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. Praha : 24. června 2005 [cit. 2011-03-16]. Pořad 45. schůze. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/045schuz/s045280.htm#r2>.

Schválením tohoto zákona se Česká republika zařadila po bok dalších evropských (např. Dánsko, Nizozemsko, Španělsko, Švýcarsko, Velká Británie) a mimoevropských států (např. Argentina, Nový Zéland či některé státy Kanady), které již schválily zákon o registrovaném partnerství, byť se název zákona v řadě zemí liší. Pouze výjimečně však mohou homosexuální partneři adoptovat děti (např. Švédsko či Nizozemsko).[62]

I díky této skutečnosti vyvstává otázka, zda homosexuální partneři tvoří rodinu. Rodina je sice definována jako skupina osob navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvím nebo adopcí, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Pokud bereme v úvahu, že rodinou se stávají dva lidé, kteří uzavřou svazek manželský, měli by i registrovaní partneři být rodinou. Osobně mám však za to, že pokud registrovaní partneři nemají možnost adopce tak, jako ve výše uvedených státech, nemohou tvořit rodinu stejně tak, jako ji podle mě netvoří bezdětní manželé. Znovu se tak odvolávám na názor Iva Možného (viz. Kapitola 1.1 Rodina)

Tím se dostávám pro mnohé k velice kontroverznímu tématu a tím je otázka, zda mohou homosexuální páry vychovávat děti. Existuje velké množství názorů, proč ano i proč ne. Pokud mohu osobně zasáhnout do této diskuze, stavím se k těm, kteří jsou proti. Beru v potaz to, že dětem bude zřejmě lépe s dvěma homosexuálními rodiči než v dětském domově, i když na 100 % si tím nemůže být jistý nikdo. Důvodem, proč se však stavím na stranu proti je fakt, že pokud bude dítě vyrůstat pouze se dvěma otci nebo pouze se dvěma matkami, nedostane se mu takové výchovy jako od rodičů opačného pohlaví, když má po dlouhou dobu svého vývoje možnost vnímat jak mužský tak ženský vzor. Podobným problémem mohou „trpět“ i děti svobodných matek. V této chvíli mluvím i z vlastní zkušenosti. Svobodné matky si totiž velice často neuvědomují, jak moc jsou pro výchovu dítěte důležité oba prvky – mužský i ženský.

[62] *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [online]. 2002, 9 March 2011 [cit. 2011-03-16]. Civil Union. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Civil_union>.

Tímto tématem se v několika knihách zabývá například australský psycholog Steve Biddulph. Podle něj muži přinášejí do výchovy jedinečné a nenahraditelné prvky. Zejména synové se od otců musí naučit úctě k ženám i k projevování citů k nim. Otec by u synů měl mít, a zpravidla také má, přirozený respekt. Na otázku jestli je role otce ve výchově skutečně tolik důležitá Biddulph odpovídá na základě mnohých průzkumů. „Chlapci vyrůstající bez otců jsou podle statistik náchylnější k násilí, snáze se zraní, častěji se dostávají do nejrůznějších potíží, ve škole mívají horší výsledky a v dospívání se častěji stávají členy vrstevnických gangů. Dcery bez otců mívají nižší sebevědomí, mají sex dříve, než ve skutečnosti chtějí, častěji otěhotní nebo se stanou obětí útoku a častěji nedokončí školu. Rodiny bez mužů jsou obvykle chudší a děti z nich se na společenském a ekonomickém žebříčku pravděpodobně posunou níž. Stačí to, aby vás to přesvědčilo“?[63]

[63] BIDDULPH, Steve. *Výchova kluků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 155 s. ISBN 80-7367-161-1. s. 62-76.

Praktická část

6 Vlastní výzkum

6.1 Metodologie

Metodologie tohoto výzkumu je založena na výzkumu kvantitativním. V rámci výzkumu bylo použito dotazníkové šetření. Dotazník byl anonymní a mezi respondenty byl šířen v písemné i elektronické podobě po dobu necelých 14 dnů. Určitá hrozba existovala v podobě nízké návratnosti dotazníků šířených elektronickou formou. Tato hrozba se však naštěstí nenaplnila. Další možnou hrozbou byli možné nepravdivé odpovědi respondentů. Dotazník obsahoval 27 otázek (viz. 10 Přílohy), z nichž byla většina uzavřených a respondent volil vždy jednu z možných variant odpovědí. U několika polootevřených otázek měli respondenti možnost v bodech zdůvodnit svůj postoj. Úvod dotazníku zjišťuje základní údaje o respondentovi, zbytek otázek je již směřován k tématu práce. Dotazníky, které nebyly vyplněny kompletně, nebyly do výsledků započítány. Takových dotazníků se sešlo celkem 12. Výsledky získané tímto výzkumem jsou statisticky zpracovány. Hypotézy 1 - 7 byly testovány na hladině významnosti α: 0,05.

6.2 Cíl a předmět výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký vztah mají dnešní dospívající studenti k různým aspektům rodinného života. Konkrétně: 1) Vztah dospívajících k manželství a dalším formám partnerství, 2) Vztah dospívajících k hodnotám rodiny, 3) Vztah dospívajících k otázce dětí. Cílem tohoto šetření tedy bylo zmapovat aktuální situaci mezi dospívajícími studenty z hlediska jejich pohledu na manželství, registrované partnerství, adopci dítěte či rozvod. Dílčím cílem bylo také zjistit vztah mezi prostředím, ve kterém respondenti vyrůstali a jejich postoji.

6.3 Respondenti

Základní soubor zahrnuje všechny, kteří spadají do období dospívání. Záměrně však byli vybráni vysokoškolští studenti a studentky, jelikož i oni z hlediska

psychologie stále spadají do období dospívání, čímž se odkazuji na teoretickou část této práce (viz. 2.1 Dospívání), a k otázkám jimiž se výzkum zabývá mají dnes nepochybně blíže než dospívající studující střední školy. Dotazníkového šetření se nakonec zúčastnilo 178 vysokoškolských studentů a studentek ve věku 20 - 25 let. V dotazníku sice nikde není uvedeno, že jde o dotazník vyplněný studentem vysoké školy, ale jelikož byl dotazník šířen pouze mezi studenty u nichž bylo splnění tohoto hlediska jisté, mohu si dovolit tvrdit, že 100% dotazníků bylo vyplněno studenty vysokých škol. Z celkového počtu 178 dotazovaných bylo 114 žen a 64 mužů. Vyšší počet žen je dán zejména vyšším počtem studentek studujících obory s humanitním zaměřením. Výběr respondentů byl z velké části náhodný, zejména pokud šlo o dotazníky šířené na Univerzitě Pardubice. Dotazník byl částečně také šířen mezi část studentů Vysoké školy ekonomické v Praze. Náhodný nebyl výběr pouze v případě, kdy jsem dotazník rozšířil mezi své známé u nichž jsem měl stoprocentní jistotu, že momentálně studují vysokou školu a proto byli k vyplnění tohoto dotazníku osloveni také oni.

6.4 Přehled stanovených hypotéz

H1: Ženy považují těhotenství jako důvod ke svatbě častěji než muži.

H2: Ženy si častěji než muži myslí, že manželství neomezuje svobodu..

H3: Muži si častěji než ženy myslí, že by registrovaní partneři neměli mít možnost adoptovat děti.

H4: Muži souhlasí s tvrzením „Člověk může být šťastný i bez partnera a dětí“ častěji než ženy.

H5: Muži souhlasí s tvrzením „Mít děti znamená příliš velké omezení svobody“ častěji než ženy.

H6: Ženy častěji než muži souhlasí s tvrzením „Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně“.

H7: Ženy častěji než muži nesouhlasí s tvrzením „Lidé, kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život“.

7 Interpretace výsledků

Kvantitativní analýza dotazníkových odpovědí

Otázka č. 1 – Pohlaví

V rámci první otázky bylo zjišťováno pohlaví respondentů. Z celkového počtu 178 respondentů tvořilo výběrový soubor 64 % žen a 36 % mužů.

Pohlaví	Žena	Muž	Celkem
Počet	114	64	178
%	*64 %*	*36 %*	*100 %*

Otázka č. 2 – Věk

Ženy:

Věk	20 let	21 let	22 let	23 let	24 let	25 let	Celkem
Počet	18	16	44	20	4	12	114
%	*16 %*	*14 %*	*38 %*	*17 %*	*4 %*	*11 %*	*100 %*

Muži:

Věk	20 let	21 let	22 let	23 let	24 let	25 let	Celkem
Počet	5	14	23	13	4	5	64
%	*8 %*	*22 %*	*36 %*	*20 %*	*6 %*	*8 %*	*100 %*

Celkem:

Věk	20 let	21 let	22 let	23 let	24 let	25 let	Celkem
Počet	23	30	67	33	8	17	178
%	*13 %*	*17 %*	*37 %*	*19 %*	*4 %*	*10 %*	*100 %*

V rámci výzkumu odpovídali dospívající studenti ve věkovém rozmezí 20 – 25 let. Nejpočetnější skupinu tvořili ženy a muži ve věku 22 let. Naopak nejmenší zastoupení měli dospívající ve věku 24 let. Průměrný věk dotazovaných tak činil 22,6 let u žen a 22,7 let u mužů.

Otázky č. 3 a č. 4 – Jak velké je město ve kterém žijete? Máte sourozence?

Ženy:

Velikost města / Počet sourozenců	0	1	2	3	4	Celkem
0 – 2000 ob.	3	10	4	2	1	20 *(18 %)*
2001 – 10000 ob.	3	14	2	2	1	22 *(19 %)*
10000 – 99999 ob.	4	14	12	2	0	32 *(28 %)*
Více jak 100000 ob.	6	24	6	3	1	40 *(35 %)*
Celkem	16	62	24	9	3	114
%	*14 %*	*54 %*	*21 %*	*8 %*	*3 %*	*100 %*

Muži:

Velikost města / Počet sourozenců	0	1	2	3	4	Celkem
0 – 2000 ob.	0	4	2	1	0	7 *(11 %)*
2001 – 10000 ob.	0	7	2	1	0	10 *(16 %)*
10000 – 99999 ob.	3	8	11	2	0	24 *(37 %)*
Více jak 100000 ob.	2	15	3	3	0	23 *(36 %)*
Celkem	5	34	18	7	0	64
%	*8 %*	*53 %*	*28 %*	*11 %*	*0 %*	*100 %*

Z otázek 3 a 4 vyplývá, že nejvíce dotazovaných žen pochází z měst, jejichž počet obyvatel přesahuje 100000. Konkrétně jde o 35 % žen. Naopak nejméně žen pochází z měst, jejichž počet obyvatel nepřesahuje 2000 (18 %).

Více jak polovina (54 %) žen má jednoho sourozence. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří ženy se dvěma sourozenci (21 %). Nejvíce sourozenců (4) pak mají pouze 3 ženy což dohromady dává necelá 3 %. Zajímavostí je, že každá z nich pochází z jinak velkého města.

Co se týče mužů je situace obdobná jako u žen s drobnými odchylkami. Nejpočetnější skupinu velmi těsně tvoří muži pocházející z měst s 10000 – 99999 obyvateli (37 %). Nejmenší zastoupení mají muži z nejmenších měst (11 %).

Ohledně počtu sourozenců je situace prakticky stejná jako u žen. 53 % mužů má jednoho sourozence. Naopak nikdo z mužů nemá 4 sourozence.

Otázka č. 5 – Máte v současné době stálého partnera/partnerku?

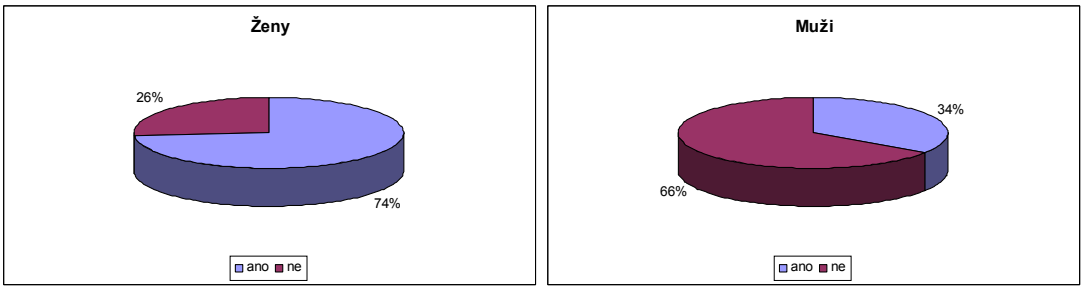

V otázce č. 5 byl zaznamenán velký rozdíl v odpovědích žen a mužů. Z celkového počtu 114 žen téměř tři čtvrtiny (84 žen) odpověděly, že v současné době mají stálého partnera. Zbylých 30 žen stálého partnera nemělo (26 %).

U mužů byla situace velmi odlišná, jelikož stálou partnerku měla ze 64 respondentů zhruba třetina z nich, zatímco zbylé dvě třetiny (42 mužů) stálou partnerku neměly.

Otázka č. 6 – Jak dlouho jste se svým současným partnerem?

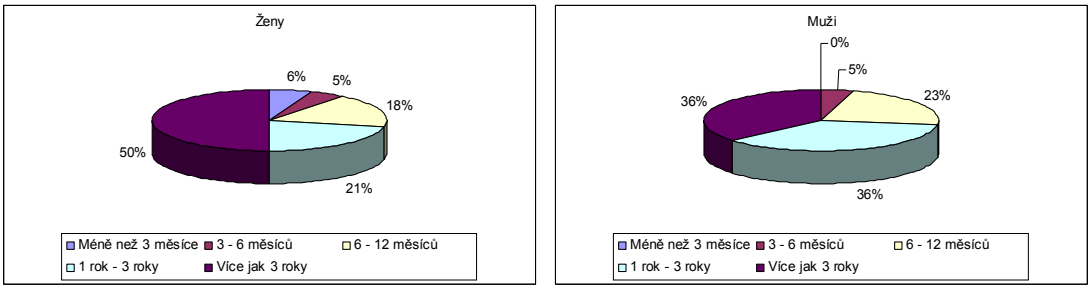

Otázka č. 6 tvořila podotázku k otázce č. 5. Zde byla zjišťována délka současných vztahů respondentů. Z 84 žen, které měly stálého partnera, byla ve vztahu delším než 3 roky přesně polovina z nich. Dalších 21 % mělo vztah trvající 1 – 3 roky. Z toho vyplývá, že takřka tři čtvrtiny žen, které odpověděly, že měly stálého partnera, bylo ve vztahu delším než rok. Tuto skupinu tvoří 60 žen což je více než polovina z celkového počtu 114 dotazovaných žen.

Z 22 mužů, kteří kladně odpověděli na předešlou otázku bylo ve vztahu delším než rok 16 mužů z nich 8 je ve vztahu delším než 3 roky.

Otázka č. 7 – V jaké rodině jste vyrůstal/a?

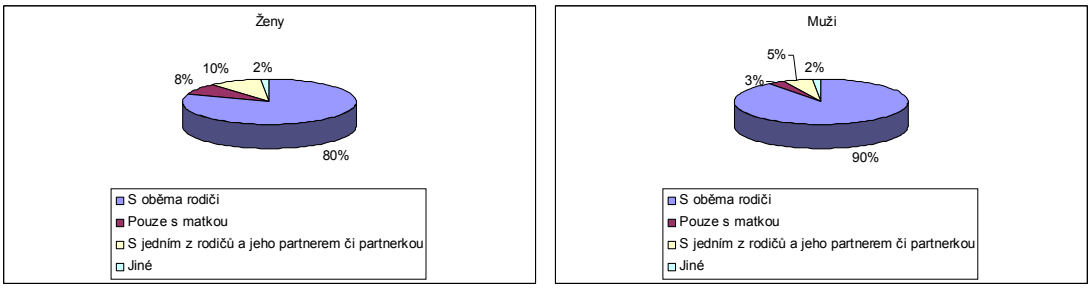

92 žen na tuto otázku odpovědělo, že vyrůstaly s oběma rodiči. 10 % žen vyrůstalo s jedním ze svých rodičů a jeho partnerem (11 žen) a 8 % vyrůstalo pouze s matkou (9 žen). Pouze s otcem nevyrůstala ani jedna z dotazovaných. Dvě ženy tvořící necelá 2 % u odpovědi „Jiné“ téměř shodně odpověděly, že vyrůstaly „na střídačku“ s matkou a jejím partnerem a otcem a jeho partnerkou.

Situace u mužů byla podobná situaci u žen. 58 mužů ze 64 vyrůstalo s oběma rodiči. Dva muži vyrůstali pouze s matkou a tři vyrůstali s jedním z rodičů a jeho partnerem či partnerkou. Pouze jeden z mužů zvolil odpověď „Jiné“ a to z toho důvodu, že část dětství vyrůstal s oběma rodiči a poté pouze s otcem.

Otázka č. 8 – Jsou Vaši rodiče rozvedení?

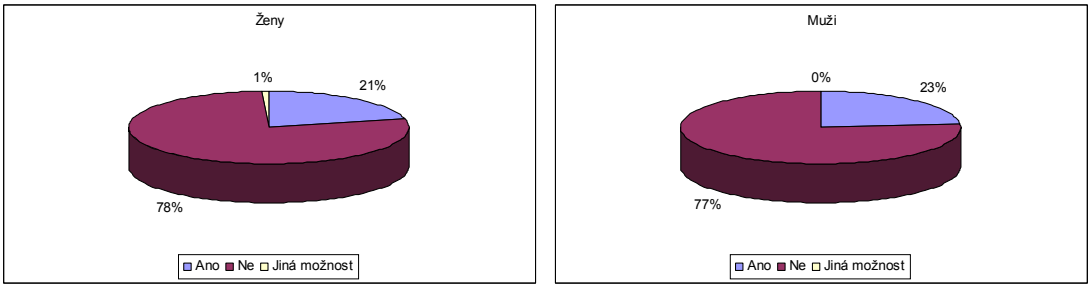

V odpovědích na tuto otázku se obě pohlaví shodovala. Více jak tři čtvrtiny dotazovaných odpověděly, že jejich rodiče nejsou rozvedení. Rozvedené rodiče tak má něco přes 20 % dospívajících (24 žen a 15 mužů). Pouze jedna odpověď tvořící necelé 1 % odpovědí se lišila od ostatních. „Jiná možnost“ byla zvolena ženou, jejíž rodiče spolu žijí, ale nikdy nebyli oddáni.

Otázka č. 9 – Jaký postoj zaujímáte ke svatbě?

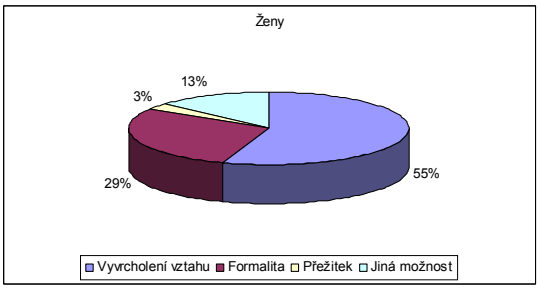

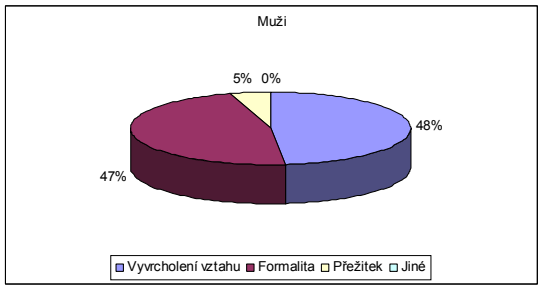

Grafy u této a následují otázky znázorňují postoj ke svatbě dospívajících obecně, ale nevypovídají o tom, jestli existují rozdíly mezi postojem dospívajících jejichž rodiče jsou rozvedení a těmi, jejichž rodiče rozvedeni nejsou. Více jak polovina žen vidí svatbu jako vyvrcholení vztahu (56 % žen s rodiči nerozvedenými, resp. 50 % žen s rozvedenými rodiči), téměř třetina žen považuje svatbu za pouhou formalitu (26 % resp. 42 %) a pouhá 3 % považují svatbu za přežitek. Zbylých 13 % zvolilo odpověď „Jiné“ a až na jednu výjimku šlo o ženy s nerozvedenými rodiči. Svůj názor na svatbu popsaly například takto: „jakýsi symbol pevnějšího, trvalejšího svazku“, „když oba chtějí svatbu, proč ne, je hezké mít něčí jméno“ nebo „myslím, že je určitým bodem, kterého by se mělo po dlouhodobějším vztahu dosáhnout. Je určitě milým zpestřením a hlavně je dobré k urovnání finančního zázemí mezi partnery“.

U dotazovaných mužů byly názory trochu jiné. Téměř 50 % z nich zvolilo variantu „Vyvrcholení vztahu“ (47% resp. 53 %). Zde tedy výraznější rozdíl mezi muži a ženami nebyl, ale jako formalitu vidí svatbu 47 % mužů oproti necelým 30 % žen. Stejně tak jako u žen, i zde 3 dotazovaní považují svatbu za přežitek.

Otázka č. 10 – Plánujete v budoucnu svatbu?

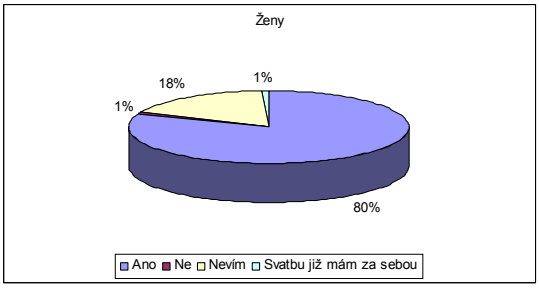

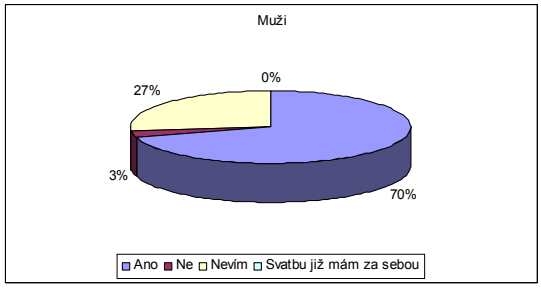

Na tuto otázku odpovědělo kladně 77 % všech dotazovaných a záporně necelá 2 % což je jev jistě pozitivní a pro mě osobně poměrně překvapující. U této otázky nebyly u žádné varianty shledány nějaké větší rozdíly ani z hlediska toho, jestli dotazovaní mají nebo nemají rozvedené rodiče. Největším rozdílem je tak volba odpovědi „Nevím“ a fakt, že pouze jedna z žen má již v tomto věku svatbu za sebou i přes to, že má negativní vzor v jejích rodičích, kteří jsou rozvedení.

Otázka č. 11 - Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro ženu k uzavření manželství?

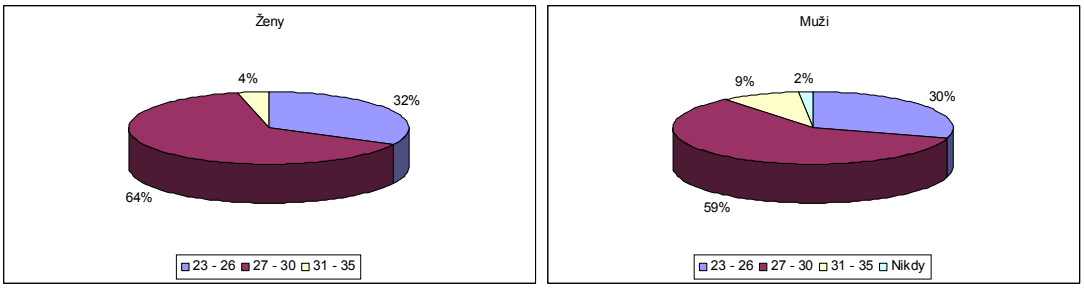

Výzkum ukázal, že drtivá většina dospívajících považuje dobu mezi 23 a 30 rokem života jako nejvhodnější dobu pro to, aby žena uzavřela manželství. Myslí si to 96 % žen a 89 % mužů. Většina respondentů také považuje za vhodnější pozdější dobu – tedy 27 – 30 let. Toto období považuje za nejvhodnější 64 % žen a 59 % mužů. 4 % žen resp. 9 % mužů si myslí že nejvhodnější věk pro ženu k uzavření manželství je mezi 31 – 35 lety. Pouze jeden z mužů se domnívá, že vhodný věk ke svatbě není nikdy.

Otázka č. 12 - Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro muže k uzavření manželství?

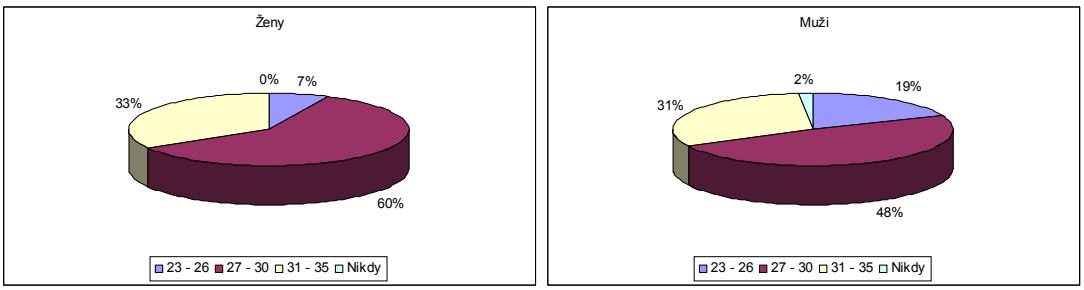

Výzkum ukázal rozdíl v názoru dospívajících, co se týče otázky nejvhodnějšího věku k uzavření manželství. Nejvhodnější věk pro muže je podle obou pohlaví vyšší než pro ženy. 60 % žen považuje za nejvhodnější věk 27 – 30 let, třetina pak 31 – 35 let. Názor dotazovaných mužů je odlišný zejména ohledně vhodnosti věku 23 – 26 let. Zatímco tento věk vidí jako nejvhodnější pouze 7 % žen, u mužů je to už 19 %. Téměř třetina mužů pak zvolila jako nejvhodnější věk rozmezí 31 – 35 let což se téměř shoduje s názorem žen. 48 % mužů naopak prosazuje období mezi 27 a 30 lety. Stejně jako u názoru na nejvhodnější věk ke svatbě pro ženu i zde jeden z mužů považuje možnost „Nikdy“ za nejlepší.

Otázka č. 13 – Proč plánujete nebo neplánujete uzavřít manželství?

V této otázce mohli dotazovaní napsat z jakých důvodů plánují či neplánují svatbu. Řekl bych, že nejlepší způsob jak vyhodnotit tuto otázku je nechat „mluvit“ respondenty samotné formou jejich odpovědí na tuto otázku. Vybrány byly názory, které celkově charakterizují postoje dotazovaných. Zmínil bych však, že zřejmě nejčastějším důvodem pro ty, kteří plánují svatbu, byli důvodem hlavně jejich budoucí děti. Většina chtěla, aby jejich děti vyrůstali v klasické rodině a měli stejné příjmení jako oba jejich rodiče.

Plánuji:

- „Z pragmatických důvodů(jako finance, děti apod.), domnívám se, že je to „morálně“ zavazující pro partnery, když už vstoupím do manželství, není tak jednoduché se od této instituce distancovat, opustit partnera. Do jisté míry je pro mě možné manželství i vyvrcholením vztahu. O tomto kroku v životě musím být pevně přesvědčená“.
- „Chci stabilní klasické prostředí rodiny pro děti – stejné příjmení obou jeho rodičů a hodlám být formálně partnerovou příbuznou (př. informace o zdravotním stavu partnera nejen v nemocnici, dědictví)“.
- „Možná jsem staromódní, ale když chci s partnerem žít a založit rodinu, přijde mi uzavření manželství přirozené; taky je to určitě lepší z hlediska finančního zabezpečení a spravování společného majetku“.

- „Líbí se mi, když už podle jména je vidět, že k sobě dvojice patří, důvodem je i dítě – mělo by žít v „klasické“ rodině, aby se nemuselo ptát, proč se máma/táta jmenuje jinak“.
- „Protože chci“.
- „Výhodné ekonomicky i jinak (např. právo na informace o zdravotním stavu manželů, apod.)… A taky aby si mohly maminky poplakat na svatbě ☺“.

Neplánuji:

- „Nechci se vázat a navíc to nepovažuji za tak důležité. Pokud je vztah dobrý, není třeba ho uměle stvrzovat manželstvím“.
- „Zbytečné velké finanční náklady se svatbou, při možném rozvodu hrozící majetkové neshody“.
- „Můj vztah funguje i bez oddacího listu. Negativní vzor mám ve svých rodičích“.
- „Považuji za přežitek, nevidím žádné výhody“.

Otázka č. 14 – Po jak dlouhé době známosti je podle Vás vhodné vstoupit do manželství?

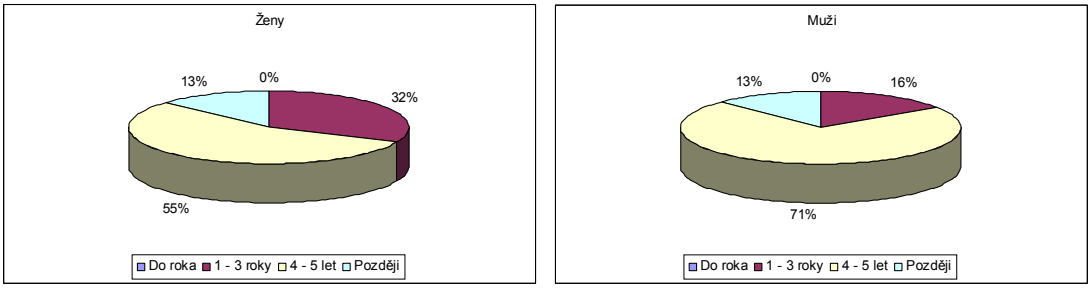

Tato otázka přinesla rozdíl v postoji mužů a žen ve dvou variantách odpovědi. Variantu 1 – 3 roky vidí jako vhodnou 32 % žen , ale pouze 16 % mužů. Naopak variantu 4 – 5 let upřednostňují muži (71 % mužů oproti 55 % žen). Vzácná shoda tak nastala nejen u varianty „Do roka“, ale i u varianty, která tuto dobu vidí později. Odpovědi u této varianty se poměrně často shodovaly a vyplývá z nich že ideální doba je mezi 7 – 12 lety.

Otázka č. 15 – Jaký je Váš postoj k registrovanému partnerství?

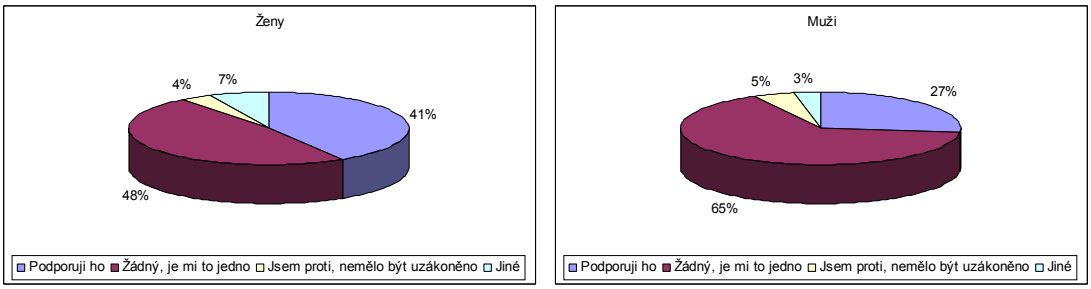

Odpovědi na tuto otázku byli pro mě poměrně překvapivé, jelikož jsem očekával, že nebudou tak jednoznačné. Z odpovědí vyplývá že pro téměř polovinu žen a dvě třetiny mužů je toto téma nedůležité a je jim v podstatě jedno jestli nějaké registrované partnerství je nebo není. Podle odpovědí podporuje registrované partnerství 41 % žen a 27 % mužů, z čeho ž vyplývá, že 89 % žen a 92 % mužů má na registrované partnerství pozitivní či neutrální názor. Navíc podle výpovědí u varianty „Jiné“ by tato čísla ještě vzrostla jelikož názory jsou v podstatě také neutrální. Menšinu tak tvoří ti, kteří s registrovaným partnerství nesouhlasí. Jedná se o 3 ženy a 4 muže, jejichž argumenty se opírají o tvrzení, že nepůjde o tradiční rodinu, že je to „proti přírodě a proti bohu“ a zejména, že pokud by se takový pár jakkoliv dostal k výchově dítěte, může to dítě negativně ovlivnit.

Otázka č. 16 – Je podle Vás těhotenství důvodem ke svatbě?

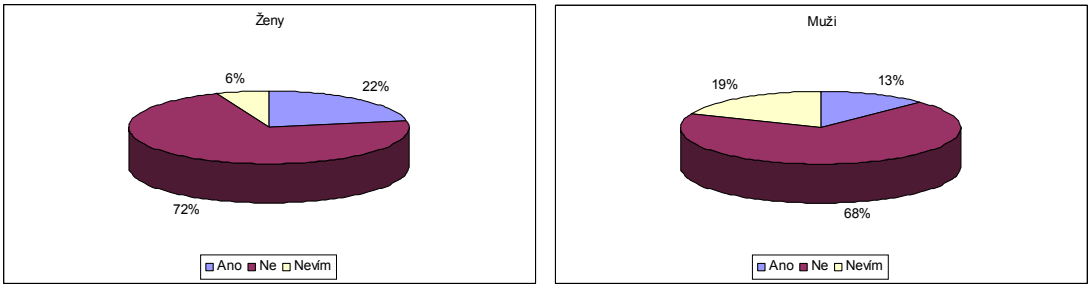

Z grafů k této otázce vyplývá, že těhotenství jako důvod ke svatbě vidí více žen než mužů. Odpověď „Ne“ je u obou pohlaví téměř stejně častou. Pohybuje se okolo 70 %. Rozdíl je tak dán zejména tím, že větší procento mužů oproti ženám neví jestli odpovědět ano či ne. Skutečností ale je, že většina dospívajících nepovažuje těhotenství za důvod ke svatbě.

Hypotéza č. 1: Ženy považují těhotenství jako důvod ke svatbě častěji než muži.

Pozorované četnosti

	Ano	Ne	Nevím	Σ
Ženy	25	82	7	114
Muži	8	44	12	64
Σ	33	126	19	178

Očekávané četnosti

	Ano	Ne	Nevím
Ženy	21,13	80,70	12,17
Muži	11,87	45,30	6,83

$$TK = \frac{(8-11{,}87)^2}{11{,}87} + \frac{(25-21{,}13)^2}{21{,}13} + \frac{(44-45{,}3)^2}{45{,}3} + \frac{(82-80{,}7)^2}{80{,}7} + \frac{(12-6{,}83)^2}{6{,}83} + \ldots$$
$$+ \frac{(7-12{,}17)^2}{12{,}17} = 8{,}137$$

$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$

$\alpha = 0{,}05$

$TK > KH$

Zamítám nulovou hypotézu. Přijímám alternativní hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví má vliv na častější postoj k těhotenství jako důvodu svatby. Svou hypotézu verifikuji.

Otázka č. 17 – Myslíte si, že manželství omezuje svobodu?

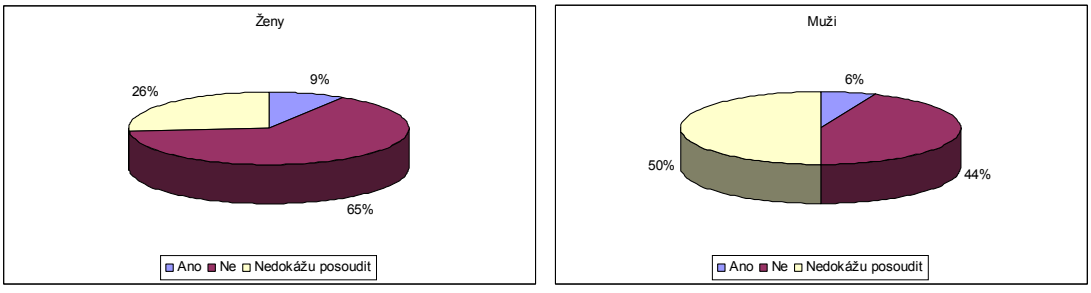

Pouhých 9 % žen a 6 % mužů si myslí, že manželství omezuje svobodu. Zajímavé je však zejména to, že přesně polovina mužů oproti čtvrtině žen tuto skutečnost nedokáže posoudit. Překvapivých je také 65 % žen, které si myslí že manželství svobodu neomezuje. To si myslí méně jak polovina mužů.

Hypotéza č. 2: Ženy si častěji než muži myslí, že manželství neomezuje svobodu.

Pozorované četnosti

	Ano	Ne	Nevím	Σ
Ženy	10	74	30	114
Muži	4	28	32	64
Σ	14	102	62	178

Očekávané četnosti

	Ano	Ne	Nevím
Ženy	8,97	65,33	39,71
Muži	5,03	36,67	22,29

$$TK = \frac{(4-5{,}03)^2}{5{,}03} + \frac{(10-8{,}97)^2}{8{,}97} + \frac{(28-36{,}67)^2}{36{,}67} + \frac{(74-65{,}33)^2}{65{,}33} + \frac{(32-22{,}29)^2}{22{,}29} + \ldots$$
$$+\frac{(30-39{,}7)^2}{39{,}7} = 10{,}12$$

$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$

$\alpha = 0{,}05$

$TK > KH$

Zamítám nulovou hypotézu. Přijímám alternativní hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví má vliv na smýšlení o manželství. Svou hypotézu verifikuji.

Otázka č. 18 – Co by podle Vás bylo důvodem k rozvodu?

U této otázky měli respondenti možnost v bodech vypsat důvody, které by podle nich byly důvodem k rozvodu popř. k rozchodu. Jednoznačně nejčastější odpovědí byla opakující se nevěra partnera. Dalším důvodem, kde došlo k časté shodě byl nefunkční vztah z hlediska vzájemného odcizení se a častých neshod. Důvody, které byly společné pro obě pohlaví, byly také vzájemná nedůvěra a různé druhy závislostí. Ženy často zmiňovaly drogy, alkohol a závislost na hazardu a s tím spojené dluhy, zatímco muži „zůstali“ u drog a závislosti na alkoholu. Obě pohlaví také jako důvody uvedli nespolehlivost, lži či páchání trestných činů avšak zde již nebyly odpovědi tak časté. Důvodem, který zmiňovaly zejména ženy, bylo násilí. Psychické i fyzické. Mezi ojedinělé důvody patřila lenost a sobeckost partnerky, mimomanželské dítě partnera, „pedantské“ chování partnera či neplodnost jak napsala jedna z žen.

Otázka č. 19 – Jaký je Váš postoj k rozvodům?

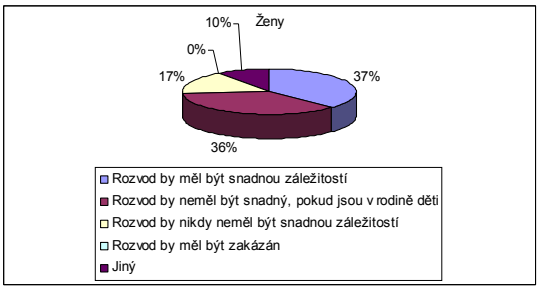

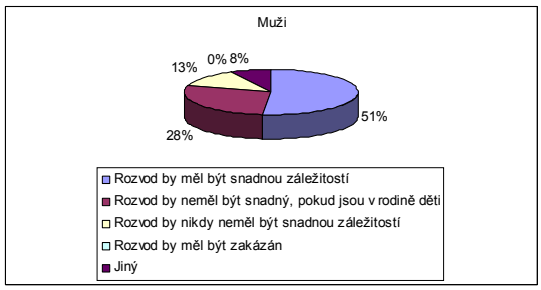

Rozdíly mezi pohlavími byly zaznamenány i u postojů dospívajících k rozvodům. Více jak polovina mužů si myslí, že by rozvod měl být snadnou záležitostí. To si ovšem myslí „jen“ 37 % žen. Ty si naopak častěji než muži myslí, že by rozvod neměl být snadný, pokud jsou v rodině děti (36 % žen – 28 % mužů). 17 % žen a 13 % mužů pak odpovědělo, že by rozvod neměl být nikdy snadnou záležitostí. Jiný pohled na rozvody zaujímá desetina žen a 8 % mužů. Jejich odpovědi se různí a tak pár z nich uvádím. „Logické vyústění nefunkčního vztahu“. „Rozvod by měl být snadný, pokud jsou k němu vážné důvody, rozhodně by neměl být snadný, pokud zde není téměř žádný závažný důvod“. „Rozvod by měl být spíše formální „tečkou“ za rozpadlým vztahem, která by neměla být zbytečně komplikována“. „Rozvod by měl být posledním řešením. Pokud jsou vztahy hodně problémové, měl by být celý proces co nejrychlejší a šetrný k dětem“. „Rozvodem se zatím nehodlám zabývat a doufám, že se mě nikdy nebude týkat“.

Otázka č. 20 – Plánujete v budoucnu mít děti? Pokud ano, kolik?

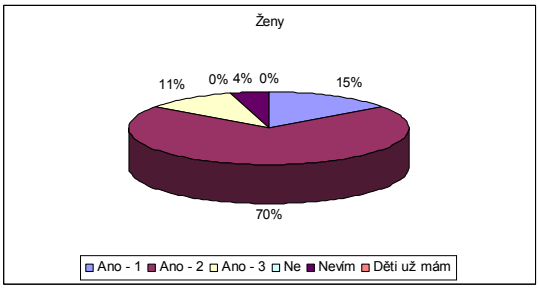

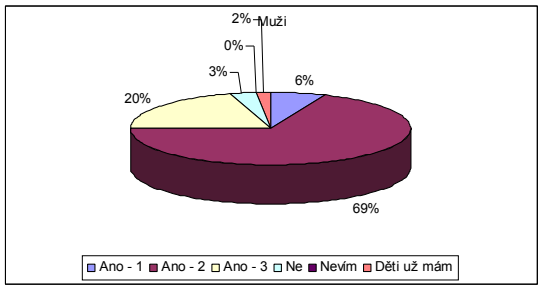

U otázky týkající se plánování dětí u obou pohlaví jednoznačně zvítězila varianta, kdy dotazovaní plánují 2 děti. Pokud nebudeme brát v úvahu plánovaný počet dětí jsou čísla poměrně pozitivní. V budoucnu dítě nebo více děti plánuje 96 %

žen a 95 % mužů. Oproti mužům také žádná z žen neodpověděla, že v budoucnu děti neplánuje. Výjimkou je zde také jeden z dotazovaných mužů, který dítě již má.

Otázka č. 21 – Pokud byste z jakýchkoli důvodů nemohli mít děti, bylo by pro vás přípustné je adoptovat?

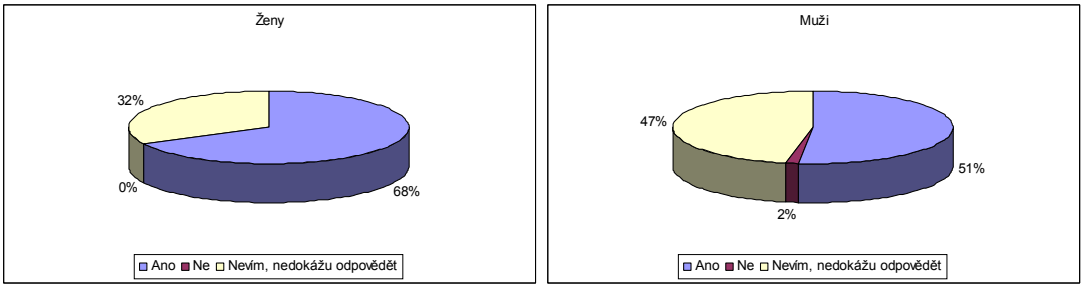

Adoptování dítěte je přípustné pro 68 % žen a 51 % mužů. Rozdíl je dán hlavně tím, že téměř polovina mužů oproti třetině žen na tuto otázku nedokáže jednoznačně odpovědět. Pouze jeden z dotazovaných odpověděl, že je pro něj adopce nepřípustná.

Otázka č. 22 – Měli by podle Vás mít registrovaní partneři možnost adoptovat děti?

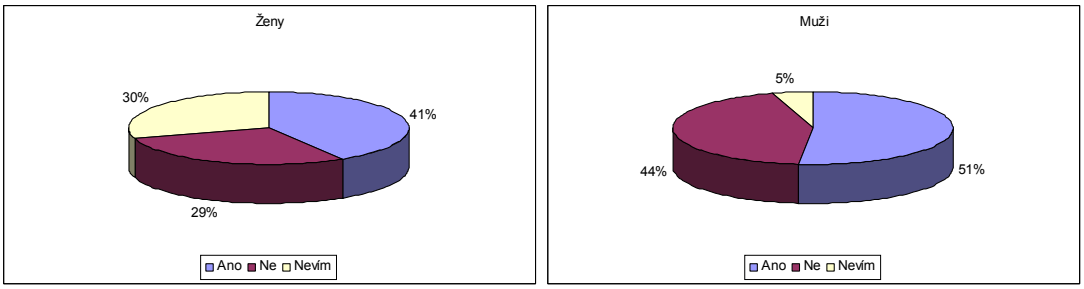

Na otázku, pro mnohé jistě kontroverzní, ohledně adopce dítěte registrovanými partnery překvapivě odpovědělo kladně více dospívajících mužů než žen (51 % mužů – 41 % žen). To samé však nastalo i u odpovědi záporné (44 % mužů – 29 % žen). Z toho vyplývá, že muži mají na tuto otázku utvořený jasný názor častěji než ženy. Ty totiž téměř z jedné třetiny odpověděly „Nevím“. Stejně odpovědělo pouhých 5 % mužů. Zde je uvedeno několik názorů respondentů.

ANO - „I rodiče stejného pohlaví mohou zajistit všechny dětské potřeby“.

- „Je to rozhodně lepší, než aby děti vyrůstaly bez rodiny v dětském domově“.
- „Ve světě je tolik opuštěných dětí, že nevidím důvod proč by je nemohli vychovávat 2 lidé stejného pohlaví, lásky jim mohou dát stejně jako heterosexuální páry“.

NE - „Děti by měly mít vzor obou pohlaví přímo v rodině, samotní prarodiče aj. nestačí, také by děti mohly mít problémy ve škole nebo s kamarády, jak jim vysvětlit svou rodinou situaci, byly by vystavené posměchu“.

- „Ačkoliv proti tomuto partnerství nic nemám, myslím, že dítě by skutečně mělo vyrůstat v obyčejné rodině., aby vědělo, jak taková rodina správně funguje – to totiž ovlivňuje celý budoucí život dítěte“.
- „Dítě nemá možnost získat znalost postavení muže a ženy ve společnosti“.

ANO i NE - „Ženy ano, muži ne – naše společnost není dostatečně zralá na to, aby něco takového přijala“.

Hypotéza č. 3: Muži si častěji než ženy myslí, že by registrovaní partneři neměli mít možnost adoptovat děti.

Pozorované četnosti

	Ano	Ne	Nevím	Σ
Ženy	47	33	34	114
Muži	33	28	3	64
Σ	80	61	37	178

Očekávané četnosti

	Ano	Ne	Nevím
Ženy	51,24	39,07	23,70
Muži	28,76	21,93	13,30

$$TK = \frac{(47-51{,}24)^2}{51{,}24} + \frac{(33-28{,}76)^2}{28{,}76} + \frac{(33-39{,}07)^2}{39{,}07} + \frac{(28-21{,}93)^2}{21{,}93} + \frac{(34-23{,}7)^2}{23{,}7} + \ldots$$

$$+\frac{(3-13{,}3)^2}{13{,}3} = 16{,}04$$

$$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$$

$$\alpha = 0{,}05$$

$$TK > KH$$

Zamítám nulovou hypotézu. Přijímám alternativní hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví má vliv na častější názory ohledně adopce dětí registrovanými partnery. Svou hypotézu verifikuji.

Otázka č. 23 – Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro ženu mít první dítě?

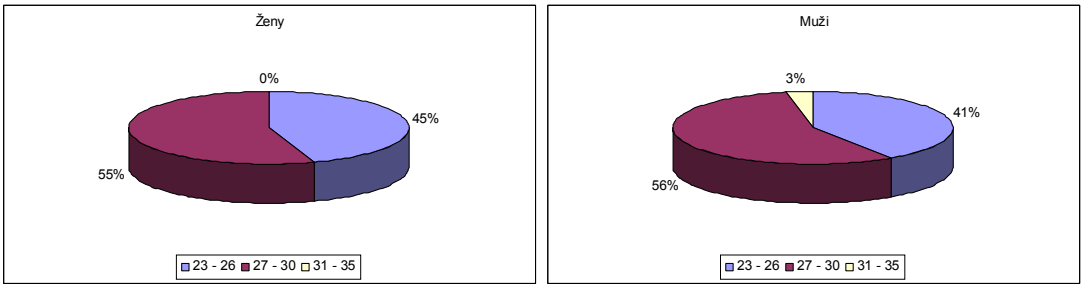

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že nejvhodnější věk pro ženu mít první dítě je mezi 23 – 30 lety. 55% ženy a 56 % mužů se pak přiklání k pozdější z variant, tedy k variantě 27 – 30 let. Zbylé odpovědi prosazovaly variantu 23 – 26 let s výjimkou 3 % mužů, kteří za nejvhodnější věk považují 31 – 35 let.

Otázka č. 24 – Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro muže mít první dítě?

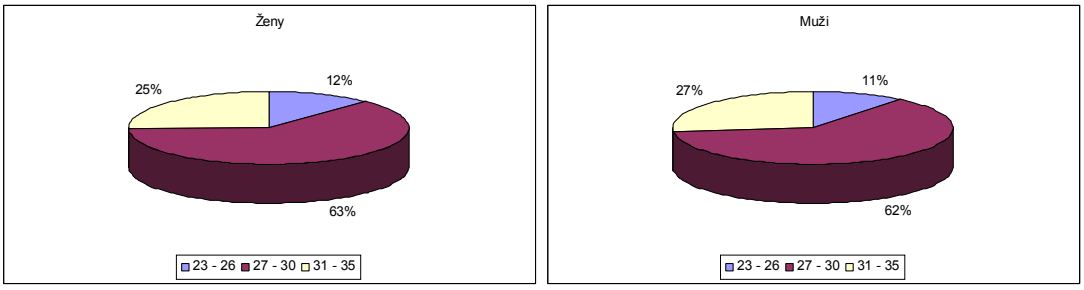

U názorů na stejnou otázku ovšem z hlediska věku pro muže byl zaznamenán posun do pozdějších let. Výrazněji se prosazuje variantu 27 – 30 let (63 % žen a 62 % mužů), naopak variantu 23 – 26 let už zvolilo pouze 12 % žen a 11 % mužů. Přibližně jedna čtvrtina žen i mužů vidí jako nejvhodnější věk 31 – 35 let.

Otázka č. 25 – Jaká je podle Vás nejvyšší věková hranice pro to, aby se žena stala matkou?

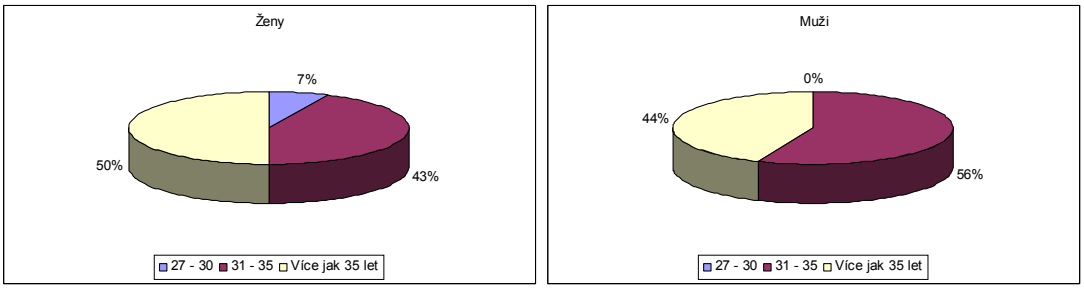

U nevyšší věkové hranice pro to, aby se žena stala matkou polovina žen zvolila variantu 35 let a více. 43 % žen si pak myslí, že tato hranice je mezi 31 a 35 lety. Zbylých 7 % pak považuje věk ženy 27 – 30 let jako nejpozdější pro to, aby se naposledy stala matkou.

Všechny odpovědi mužů se vměstnaly do dvou kategorií. „31 – 35 let“ a „Více jak 35 let“. Oproti ženám muži častěji volili variantu mezi 31 a 35 lety. Konkrétně tak odpovědělo 56 % mužů. Horní hranice byla ženami i muži shodně stanovena na 40 letech.

Otázka č. 26 – Jaká je podle Vás nejvyšší věková hranice pro to, aby se muž stal otcem?

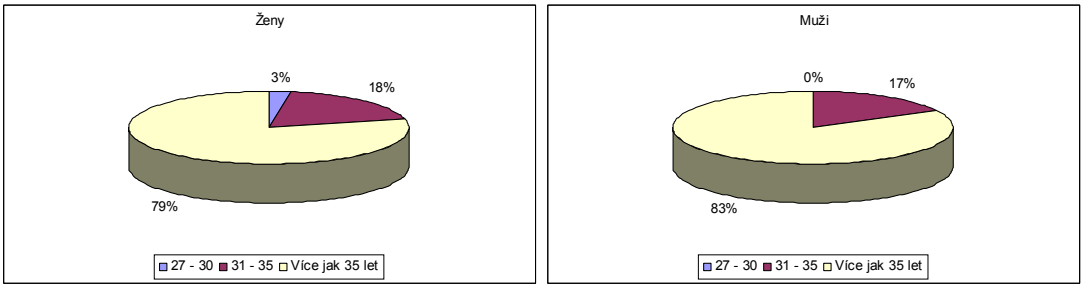

Co se týče nejvyšší věkové hranice pro to, aby se muž stal otcem jsou odpovědi jednoznačné. 79 % žen a 83 % mužů zvolilo možnost 35 let a více přičemž horní hranice byla stanovena na 55 letech. Nejčastěji však byl udáván věk kolem 45

let. 18 % žen a 17 % mužů za horní hranici považuje 31 – 35 let. Nejméně počet odpovědí byl u varianty 27 – 30 let. Ta je považována za horní hranici pouze 3 % žen.

Otázka č. 27a – Špatné manželství je lepší než žádné

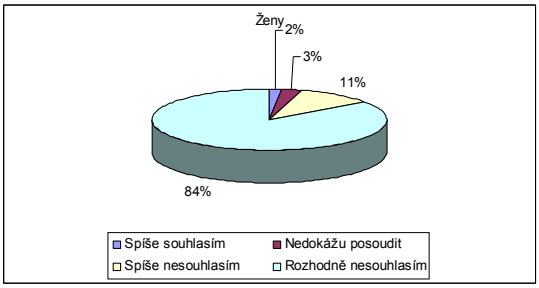

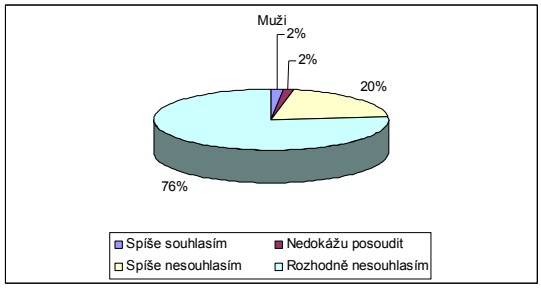

Jak je vidět na grafech, převážná část dospívajících s tímto výrokem nesouhlasí. Spíše nebo rozhodně nesouhlasí 95 % žen a 96 % mužů. Souhlas s výrokem vyjádřili pouze 3 z dotazovaných.

Otázka č. 27b – Sledovat děti jak rostou je největší radost v životě.

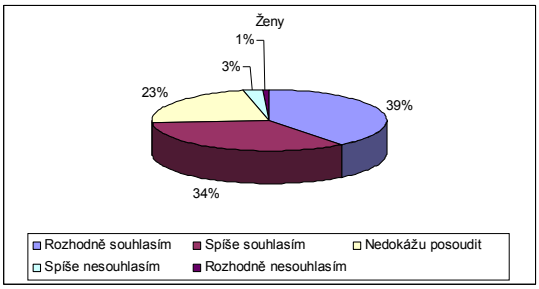

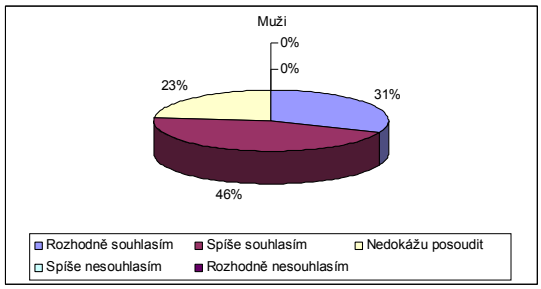

I zde je výsledek jednoznačný. 73 % žen a 77 % mužů vyjádřilo alespoň částečný souhlas s tímto výrokem. Přibylo pouze těch, kteří výrok nedokážou posoudit. S výrokem nesouhlasily pouze 4 ženy.

Otázka č. 27c – Člověk může být šťastný i bez partnera a dětí.

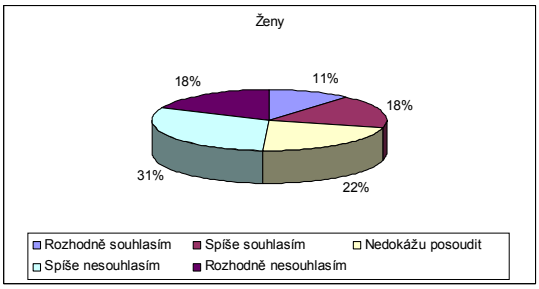

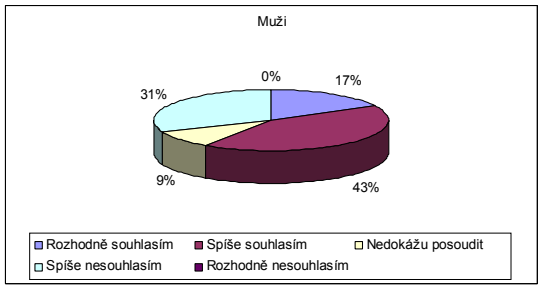

U tohoto výroku jsou již vidět velké rozdíly. Určitý souhlas vyjádřilo 60 % mužů, ale pouze 29 % žen. Žádný z mužů ovšem neodpověděl „Rozhodně nesouhlasím“. Ženy tak odpověděly ve 21 případech. Vyrovnaná statistika je pouze u výroku „Spíše nesouhlasím“.

Hypotéza č. 4: Muži souhlasí s tvrzením „Člověk může být šťastný i bez partnera a dětí“ častěji než ženy.

Pozorované četnosti

	Ano	Nevím	Ne	Σ
Ženy	34	25	55	114
Muži	38	6	20	64
Σ	72	31	75	178

Očekávané četnosti

	Ano	Nevím	Ne
Ženy	46,11	19,85	48,03
Muži	25,89	11,15	26,97

Ano – rozhodně a spíše souhlasí
Ne – rozhodně a spíše nesouhlasí

$$TK = \frac{(38-25{,}89)^2}{25{,}89} + \frac{(34-46{,}11)^2}{46{,}11} + \frac{(6-11{,}15)^2}{11{,}15} + \frac{(25-19{,}85)^2}{19{,}85} + \frac{(20-26{,}97)^2}{26{,}97} + \ldots$$
$$+\frac{(55-48{,}03)^2}{48{,}03} = 15{,}36$$

$$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$$

$$\alpha = 0{,}05$$

$$TK > KH$$

Zamítám nulovou hypotézu. Přijímám alternativní hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví má vliv na častější názor na toto tvrzení. Svou hypotézu verifikuji.

Otázka č. 27d – Mít děti znamená příliš velké omezení svobody.

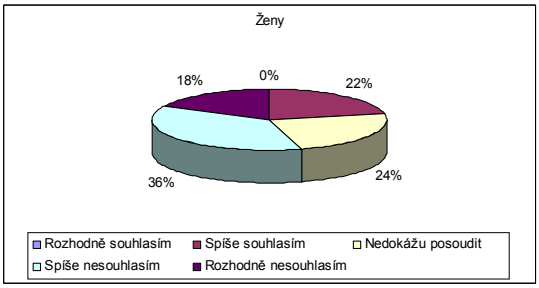

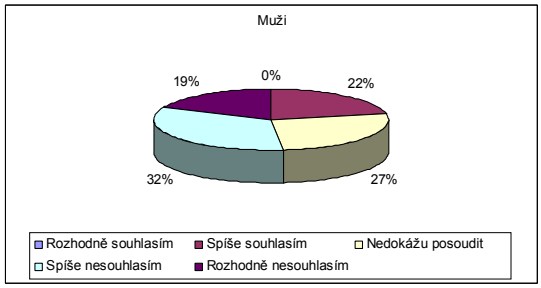

Poměrně velmi vyrovnané údaje u obou pohlaví jsou vidět i u odpovědí na tuto otázku. Nesouhlas vyjádřilo 54 % žen a 51 % mužů. Naopak 22 % žen i mužů s výrokem spíše souhlasí.

Hypotéza č. 5: Muži souhlasí s tvrzením „Mít děti znamená příliš velké omezení svobody“ častěji než ženy.

Pozorované četnosti

	Ano	Nevím	Ne	Σ
Ženy	25	27	62	114
Muži	14	17	33	64
Σ	39	44	95	178

Očekávané četnosti

	Ano	Nevím	Ne
Ženy	24,98	28,18	60,84
Muži	14,02	15,82	34,16

Ano – rozhodně a spíše souhlasí
Ne – rozhodně a spíše nesouhlasí

$$TK = \frac{(14-14{,}02)^2}{14{,}02} + \frac{(25-24{,}98)^2}{24{,}98} + \frac{(17-15{,}82)^2}{15{,}82} + \frac{(27-28{,}18)^2}{28{,}18} + \frac{(33-34{,}16)^2}{34{,}16} + .. + \frac{(62-60{,}84)^2}{60{,}84} = 0{,}2$$

$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$

$\alpha = 0{,}05$

$TK < KH$

Nezamítám nulovou hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví nemá vliv na častější názor na toto tvrzení. Svou hypotézu falzifikuji.

Otázka č. 27e – Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně.

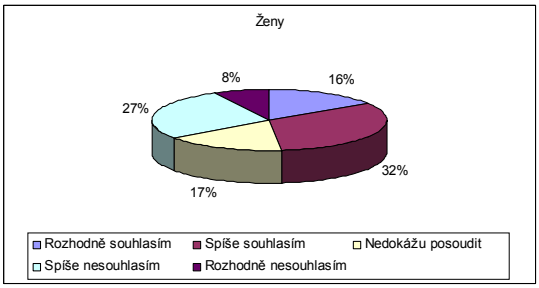

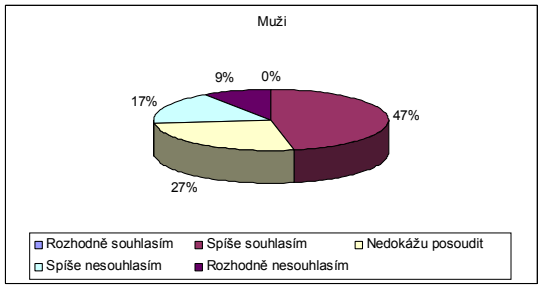

V odpovědích na tuto otázku uvedlo 48 % žen a 47 % mužů určitý souhlas s výrokem. Na rozdíl od žen však nikdo z mužů neodpověděl „Rozhodně souhlasím“. Záporně se k výroku staví 35 % žen a 26 % mužů.

Hypotéza č. 6: Ženy častěji než muži souhlasí s tvrzením „Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně“.

Pozorované četnosti

	Ano	Nevím	Ne	Σ
Ženy	55	19	40	114
Muži	30	17	17	64
Σ	85	36	57	178

Očekávané četnosti

	Ano	Nevím	Ne
Ženy	54,44	23,06	36,51
Muži	30,56	12,94	20,49

Ano – rozhodně a spíše souhlasí
Ne – rozhodně a spíše nesouhlasí

$$TK = \frac{(30-30{,}56)^2}{30{,}56} + \frac{(55-54{,}44)^2}{54{,}44} + \frac{(17-12{,}94)^2}{12{,}94} + \frac{(19-23{,}06)^2}{23{,}06} + \frac{(17-20{,}49)^2}{20{,}49} + .. + \frac{(40-36{,}51)^2}{36{,}51} = 2{,}91$$

$$KH = \chi^2_{0{,}95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$$

$$\alpha = 0{,}05$$

$$TK < KH$$

Nezamítám nulovou hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví nemá vliv na častější souhlas s tímto tvrzením. Svou hypotézu falzifikuji.

Otázka č. 27f – Je v pořádku, když muž a žena žijí spolu, aniž by plánovali sňatek.

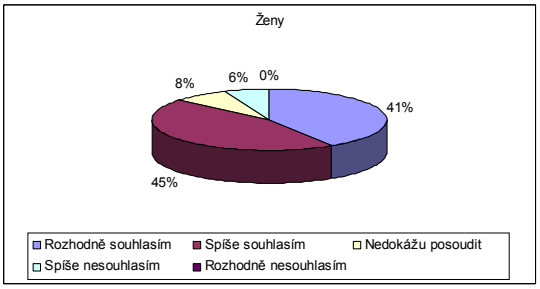

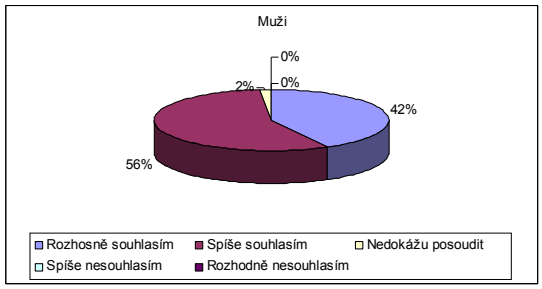

Souhlas s tímto výrokem vyjádřilo 86 % žen a dokonce 98 % mužů. Částečný nesouhlas uvedlo pouze 7 žen tvořících necelá 4 % ze všech dotazovaných.

Otázka č. 27g – Je dobré, když lidé, kteří hodlají uzavřít sňatek, spolu nejdříve žijí.

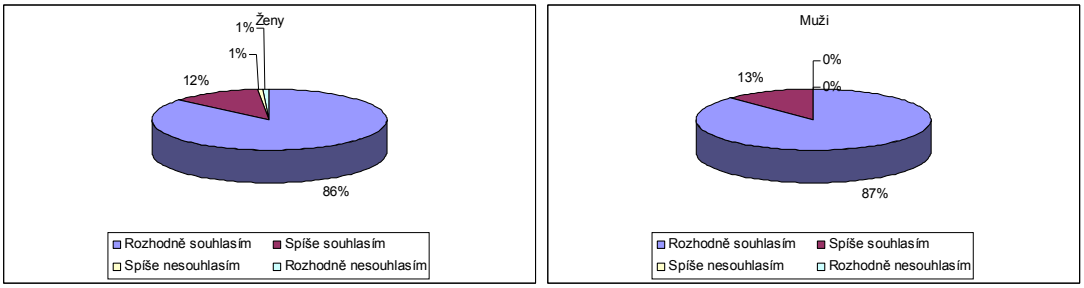

I zde je statistika více než jednoznačná. S výrokem souhlasí 98 % žen a všichni muži. Pouze 2 ženy se odlišují a s tímto výrokem nesouhlasí.

Otázka č. 27h – Lidé, kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život.

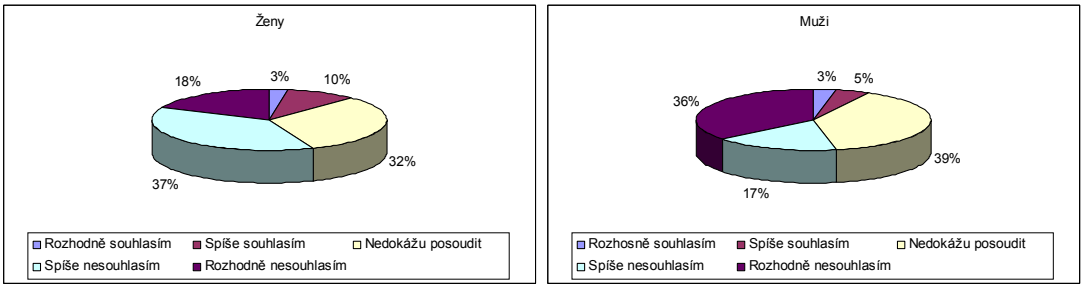

Pouze 13 % žen a 8 % mužů souhlasí s tvrzením, že lidé, kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život. Zhruba třetina respondentů nezávisle na pohlaví výrok nedokáže posoudit. S výrokem pak nesouhlasí lehce přes 50 % žen i mužů.

Hypotéza č. 7: Ženy častěji než muži nesouhlasí s tvrzením „Lidé, kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život“.

Pozorované četnosti

	Ano	Nevím	Ne	Σ
Ženy	14	36	64	114
Muži	5	25	34	64
Σ	19	61	98	178

Očekávané četnosti

	Ano	Nevím	Ne
Ženy	12,17	39,07	62,76
Muži	6,83	21,93	35,24

Ano – rozhodně a spíše souhlasí
Ne – rozhodně a spíše nesouhlasí

$$TK = \frac{(14-12{,}17)^2}{12{,}17} + \frac{(5-6{,}83)^2}{6{,}83} + \frac{(36-39{,}07)^2}{39{,}07} + \frac{(25-21{,}93)^2}{21{,}93} + \frac{(64-62{,}76)^2}{62{,}76} + \dots$$
$$+ \frac{(34-35{,}24)^2}{35{,}24} = 1{,}49$$

$KH = \chi^2_{0,95} = (r-1) \times (s-1) = 5{,}99$

$\alpha = 0{,}05$

$TK < KH$

Nezamítám nulovou hypotézu. Výpočtem bylo zjištěno, že pohlaví nemá vliv na častější nesouhlas s tímto tvrzením. Svou hypotézu falzifikuji.

8. Závěr

Rodina a vše co s ní souvisí je velice vděčným tématem podobných prací. Existuje nepřeberné množství zdrojů, které se rodinou zabývají a také proto je toto téma tak oblíbené. Svou práci jsem se snažil zpracovat tak, abych nastínil historický vývoj rodiny až po její současnou podobu. Shrnul jsem také názory předních odborníků na to, co je to vlastně rodina, jelikož podhledů na ní je mnoho.

Teoreticky jsem se snažil zabývat vlivem rodiny a prostředí na utváření postojů dospívajících. Dále jsem nastínil teorii výběru partnera a v neposlední řadě jsem se zabýval typy společného soužití z hlediska jejich úpravy v legislativě a jejich vývoje.

Nezbytnou částí práce je její praktická část, která je založena na dotazníkovém šetření mezi vysokoškolskými studenty, jelikož i oni jsou, jak je v práci zmíněno, z hlediska psychologie pokládáni za dospívající. Dotazník měl za úkol zjistit postoj dospívajících k manželství, dalším formám partnerství a dětem, z čehož lze vyčíst jakou hodnotu má rodina pro respondenty. Samotné vyhodnocení dotazníků má doložit aktuální situaci mezi dospívajícími a zjistit, zdali se v některých odpovědích liší názory mužů a žen.

V práci jsou zmíněny změny typické pro dnešní společnost jakými jsou snížení sňatečnosti a porodnosti. I přes tuto skutečnost z odpovědí respondentů lze vyčíst, že manželství a rodina má pro většinu z nich velký význam. Velká část dotazovaných sice považuje svatbu za přežitek, ale i tak svatbu v budoucnu plánuje. Zejména kvůli svým dětem. Tím se dostávám k další části, jíž se dotazník zabýval. Porodnost sice dlouhodobě klesá, ale i přes to drtivá většina dotazovaných potvrdila, že v budoucnu děti mít chce. Z odpovědí lze usoudit, že většina respondentů plánuje, pro dnešní dobu velice typickou, rodinu se dvěma dětmi. Dotazník se sice nezajímá o to, jestli je pro respondenty důležitější kariéra nebo rodinný život, ale soudě podle odpovědí si dovolím říct, že je pro většinu z nich důležitější rodinný život, který plánují po ukončení studia. Většina totiž odpovídala tak, že nejvhodnější věk k uzavření manželství a k prvnímu dítěti je v době od 23 – 30 let pro ženu a 27 – 35

let pro muže, přičemž zpravidla „vítězila“ kategorie 27 – 30 let, což by odpovídalo době po ukončení studia s následnou několikaletou ekonomickou stabilizací tolik důležitou pro založení rodiny. Samozřejmě je těžké říci, jak moc se změní názory respondentů až se jich tyto záležitosti budou opravdu přímo dotýkat, ale to už je otázka pro další výzkum.

Praktická část se také zabývala rozvodem a aktuálním tématem registrovaného partnerství. Došlo zde ke zjištění, že rozvod rodičů nemá příliš velký vliv na to, zda jejich potomci vstoupí v budoucnosti do manželství. Záleží určitě na tom, v jakém věku rozvod rodičů přijde, ale to je otázka pro práci na jiné téma. Z odpovědí také vyplynulo, že dospívající jsou tolerantní k registrovanému partnerství. Ohledně adopce dětí registrovanými partnery už nebyly kladné odpovědi tak časté, ale i tak je zde vidět velká míra tolerance k registrovaným partnerům. Výzkum přinesl často poměrně zajímavá čísla, ale jeho problémem je, že výzkumný vzorek není dostatečně reprezentativní na to, aby se z něj daly vyvozovat závěry, které by byly typické pro celou společnost.

9 Seznam použité literatury

Literatura

BIDDUULPH, Steve. *Výchova kluků*. Z angl. orig. přel. Jana Pištorová. Vyd. 1. Praha : Portál, 2006. 155 s. ISBN 80-7367-161-1.

DÜLMEN, Richard van. *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. - 18. století) : Díl 1, Dům a jeho lidé*. Z něm. orig. přel. Martin Všetíček. Vyd. 1. Praha : Argo, 1999. 338 s. ISBN 80-7203-116-3.

FIALOVÁ, Ludmila, et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd.1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Z angl. orig. přel. Jan Jařab. Vyd. 1. Praha : Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

GOODY, Jack. *Proměny rodiny v evropské historii : historicko-antropologická esej* . Z angl. orig. přel. Petra Diestlerová . Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Lidové noviny , 2006. 229 s. ISBN 80-7106-396-7.

CHALOUPKOVÁ, Jana; ŠALAMOUNOVÁ, Petra. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. 3., rozšíř. vyd. Praha : Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-332-3.

LENDEROVÁ, Milena, et al. *Dějiny každodennosti "dlouhého" 19. století : 2. díl, Život všední i sváteční* . Vyd. 1. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. 180 s. ISBN 80-7194-756-3.

LENDEROVÁ, Milena; RÝDL, Karel. *Radostné dětství? : dítě v Čechách devatenáctého století*. Vyd.1. V Praze a Litomyšli : Paseka, 2006. 376 s. ISBN 80-7185-647-9.

MATĚJČEK, Zdeněk; LANGMEIER, Josef. *Výpravy za člověkem*. 1.vyd. Praha : Odeon, 1981. 220 s.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť* . Vyd. 3., rozš. a přeprac . Praha : Sociologické nakladatelství , 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost : nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Vyd.1. Praha : Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina : mýty a skutečnosti*. 1.vyd. Brno : Blok, 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Vyd. 2., upr. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd.1. Praha : Sociologické nakladatelství, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. [z angl. orig.] přel. [a dosl. naps.] Hana Červinková . 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství , 2004. 268 s. ISBN 80-86429-25-3.

NEŠPOR, Karel. Vaše děti a návykové látky. Praha : Portál, 2001. 157 s. ISBN 80-7178-515-6.

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny : struktura, dynamika, komunikace*. 1.vyd. Brno : Doplněk, 2000. 294 s. ISBN 80-7239-039-2.

PLAŇAVA, Ivo. *Spolu každý sám : V manželství a rodině*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 218 s. ISBN 80-7106-292-8.

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Z fr. orig. přel. Ludmila Šašková a Stanislav Štech. Vyd. 1. Praha : Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.

SKORUNKOVÁ, Radka. *Úvod do vývojové psychologie*. Vyd. 2. Hradec Králové : Gaudeamus, 2007. 69 s. ISBN 978-80-7041-956-4.

Zákony

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě a konzulárních stycích

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

Internetové zdroje

Český statistický úřad [online]. 2010, Aktualizováno dne: 12.7. 2010 [cit. 2011-03-15]. Sňatečnost svobodných žen v letech 1961-2009. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost_svobodnych_zen_v_letech_1961_2009>.

Český statistický úřad [online]. 2009, Aktualizováno dne: 15.1. 2010 [cit. 2011-03-15]. Rozvodovost. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

Český statistický úřad [online]. 2010, Aktualizováno dne: 12.7. 2010 [cit. 2011-03-16]. Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2009. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_deti_narozenych_mimo_manzelstvi_v_letech_1950_2009>.

Český statistický úřad [online]. 2009, Aktualizováno dne: 15.1. 2010 [cit. 2011-03-16]. Sňatečnost. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>.

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 20.8.2008 [cit. 2011-03-16]. Uzavření manželství - podrobný návod. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-podrobny-navod.aspx>.

BENNETT, Rosemary. *The Times : The Sunday Times* [online]. London : May 12, 2007 [cit. 2011-03-16]. Couples that live apart...stay together. Dostupné z WWW: <http://property.timesonline.co.uk/tol/life_and_style/property/article1779831.ece>.

Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. Praha : 24. června 2005 [cit. 2011-03-16]. Pořad 45. schůze. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/045schuz/s045280.htm#r2>.

Wikipedia : The Free Encyclopedia [online]. 2002, 9 March 2011 [cit. 2011-03-16]. Civil Union. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Civil_union>.

10 Přílohy

Vážení přátelé,

jsem studentem humanitních studií na Univerzitě Pardubice a rád bych Vás tímto požádal o vyplnění tohoto dotazníku. Téma mé bakalářské práce zní „Postoj dospívajících k manželství a zakládání rodiny“, a tento dotazník je zaměřen právě na toto téma. Dotazník je anonymní a jeho vyplnění by Vám mělo zabrat zhruba 5 – 10 minut.

Pokyny pro vyplnění:
U každé otázky **zakroužkujte** Vámi zvolenou odpověď *(u internetového dotazníku vybranou odpověď **zvýrazněte – nejlépe červeně**)*. Vždy označujte **pouze jednu odpověď**. U několika otázek jsou přiloženy další instrukce k vyplnění dotazníku.

Předem Vám mnohokrát děkuji za vyplnění tohoto dotazníku.

Tomáš Kadlec

---

1. Pohlaví:

    a) Muž
    b) Žena

2. Věk: …….

3. Jak velké je město, ve kterém žijete (dle počtu obyvatel)? (myšleno místo, kde trávíte nebo jste strávili většinu života. Koleje, podnájem apod. kvůli studiu se nepočítají.)

    a) 0 – 2000 obyvatel
    b) 2001 – 10000 obyvatel
    c) 10001 – 99999 obyvatel
    d) 100000 a více obyvatel

4. Máte sourozence? (pokud ano, napište kolik)

    a) Ano …….
    b) Ne

5. Máte v současné době stálého partnera/partnerku? (pokud ne, přejděte na otázku č.7)

    a) Ano
    b) Ne

6. Jak dlouho jste se svým současným partnerem/partnerkou?

    a) Méně než 3 měsíce
    b) 3 – 6 měsíců
    c) Více než 6 měsíců, ale méně než 12 měsíců
    d) 1 rok – 3 roky
    e) Více než 3 roky

7. V jaké rodině jste vyrůstal/a?
    a) Vyrůstal/a jsem s oběma rodiči
    b) Vyrůstal/a jsem pouze s matkou
    c) Vyrůstal/a jsem pouze s otcem
    d) Vyrůstal/a jsem s jedním ze svých rodičů a jeho partnerem/partnerkou
    e) Jiná možnost – (popište)
    ……..

8. Jsou Vaši rodiče rozvedení?

    a) Ano
    b) Ne
    c) Jiná možnost (popište, př. nikdy nebyli oddáni) -
    ……..

9. Jaký postoj zaujímáte ke svatbě?

    a) Vyvrcholení vztahu
    b) Formalita
    c) Přežitek
    d) Jiné (popište) -
    ……..

10. Plánujete v budoucnu svatbu?

    a) Ano
    b) Ne
    c) Nevím
    d) Svatbu již mám za sebou

11. Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro ženu k uzavření manželství?

    a) 18 – 22 let
    b) 23 – 26 let
    c) 27 – 30 let
    d) 31 – 35 let
    e) Více jak 35 let (napište hranici) - ……..
    f) Nikdy

12. Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro muže k uzavření manželství?

a) 18 – 22 let
b) 23 – 26 let
c) 27 – 30 let
d) 31 – 35 let
e) Více jak 35 let (napište hranici) - ……..
f) Nikdy

13. Proč plánujete nebo neplánujete uzavřít manželství? (uveďte 2 důvody pro Vámi preferovanou variantu)

a) Plánuji –……...
b) Neplánuji – ……..

14. Po jak dlouhé době známosti je podle Vás vhodné vstoupit do manželství?

a) Do roka
b) 1 – 3 roky
c) 4 – 5 let
d) Později (napište přibližně kdy) …….

15. Jaký je Váš postoj k registrovanému partnerství?

a) Podporuji ho
b) Žádný, je mi to jedno
c) Jsem proti, nemělo být uzákoněno – (krátce napište proč)
……..……
d) Jiné -
……..

16. Je podle Vás těhotenství důvodem ke svatbě?

a) Ano
b) Ne
c) Nevím

17. Myslíte si, že manželství omezuje svobodu? (pokud ano, napište 2 důvody)

a) Ano - ……...
b) Ne
c) Nedokážu posoudit

18. Co by podle Vás bylo důvodem k rozvodu? (uveďte 2 – 3 důvody)

……

19. Jaký je Váš postoj k rozvodům?

a) Rozvod by měl být snadnou záležitostí
b) Rozvod by neměl být snadný, pokud jsou v rodině děti
c) Rozvod by nikdy neměl být snadnou záležitostí
d) Rozvod by měl být zakázán
e) Jiný -
……..

20. Plánujete v budoucnu mít děti? Pokud ano, kolik?

a) Ano - …….
b) Ne
c) Nevím
d) Děti už mám

21. Pokud byste z jakýchkoli důvodů nemohli mít děti, bylo by pro vás přípustné je adoptovat?

a) Ano
b) Ne
c) Nevím, nedokážu odpovědět

22. Měli by podle Vás mít registrovaní partneři možnost adoptovat děti? U odpovědí ano – ne zkuste Váš názor krátce zdůvodnit (nepovinné)

a) Ano - ……...
b) Ne - …….
c) Nevím

23. Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro ženu mít první dítě?

a) 18 – 22 let
b) 23 – 26 let
c) 27 – 30 let
d) 30 – 35 let
e) Více než 35 let (napište hranici) - ……..
f) Nikdy

24. Kdy je podle Vás nejvhodnější věk pro muže mít první dítě?

a) 18 – 22 let
b) 23 – 26 let
c) 27 – 30 let
d) 31 – 35 let
e) Více než 35 let (napište hranici) - ……..
f) Nikdy

25. Jaká je podle Vás nejvyšší věková hranice pro to, aby se žena stala matkou?

a) 18 - 22
b) 23 - 26
c) 27 – 30
d) 31 – 35 let
e) Více než 35 let (napište hranici) - ……..
f) Nikdy

26. Jaká je podle Vás nejvyšší věková hranice pro to, aby se muž stal otcem?

a) 18 – 22 let
b) 23 – 26 let
c) 27 – 30 let
d) 31 – 35 let
e) Více než 35 let (napište hranici) - ……..
f) Nikdy

27. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky? (pole označte, můžete jakkoliv. Např. X)

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Nedokážu posoudit	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Špatné manželství je lepší než žádné.					
Sledovat děti jak rostou je největší radost v životě.					
Člověk může být šťastný i bez partnera a dětí.					
Mít děti znamená příliš velké omezení svobody.					
Dítě může vychovávat stejně dobře jeden z rodičů, jako oba společně.					
Je v pořádku, když muž a žena žijí spolu, aniž by plánovali sňatek.					
Je dobré, když lidé, kteří hodlají uzavřít sňatek, spolu nejdříve žijí.					
Lidé, kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život.					

Mnohokrát děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.